

Contributiemonitor 2017/2018

Contributies en toegangsprijzen in de Nederlandse sport
1-meting

Arjen Davids

Paul Hover

Willem de Boer

Jelle Schoemaker

Contributiemonitor 2017/2018

Contributies en toegangsprijzen in de Nederlandse Sport
1-meting

Mogelijk gemaakt met financiële steun van het Ministerie van VWS

Arjen Davids en Paul Hover (Mulier Instituut)

Willem de Boer en Jelle Schoemaker (HAN)

© Mulier Instituut en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Utrecht en Nijmegen, 2019

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
HAN Sport en Bewegen

Postbus 6960 | 6503 GL Nijmegen
Heijendaalseweg 141 | 6525 AJ Nijmegen
T +31 (0)24 351 14 00 | I www.sportbewegen.com
E info@han.nl | T @HAN_SenB

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Doel	4
1.2	Aanpak	4
1.3	Leeswijzer	6
2.	Contributies van sportverenigingen	7
2.1	Kernresultaten	7
2.2	Korfbal	9
2.3	Rugby	14
2.4	Basketbal	19
2.5	Tennis	24
2.6	Voetbal	29
2.7	Bondsafdrachten	34
2.8	Conclusie	34
3.	Voetbal- en tenniscontributies	35
3.1	Relatie contributies binnen sportverenigingen	35
3.2	Relatie contributies en gemeentekennmerken	37
3.3	Relatie contributies sportaanbod en sportbeleid	40
3.4	Conclusie	42
4.	Toegangsprijzen zwembaden en ijsbanen	43
4.1	Zwembaden	43
4.2	Ijsbanen	46
4.3	Conclusie	47
5.	Conclusie	48
5.1	Samenvatting	48
5.2	Vervolg	49
	Referenties	50
	Bijlage 1 Steekproefomvang 1-meting naar VSG-regio in 2017/2018	51
	Bijlage 2 Studenten voor datacollectie	52
	Bijlage 3 Contributie per sporttak 1-meting naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's)	53
	Bijlage 4 Aanvullende analyses 0-meting	54
	Bijlage 5 Aanvullende analyses korfbal en tennis	60
	Bijlage 6 Krimp- en anticipeergebieden	62

1. Inleiding

Sinds de financiële crisis die in 2008 ontstond, is de betaalbaarheid van het sportaanbod in Nederland een belangrijk aandachtspunt op beleidsagenda's, onder andere van het ministerie van VWS en gemeenten. Een stijging van de verenigingscontributie en de toegangsprijzen van zwembaden en ijsbanen raakt mensen direct in hun portemonnee en bedreigt de inclusiviteit van sport: het uitgangspunt dat iedereen moet kunnen meedoen en dat voor sportdeelname geen prijsdrempels mogen bestaan.

Tegen deze achtergrond is het van belang in kaart te brengen hoe hoog de contributies en toegangsprijzen zijn en hoe die zich ontwikkelen. Om dit te bewerkstelligen, zijn het Mulier Instituut en de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) gestart met de ontwikkeling van een contributiemonitor. In 2016/2017 is een eerste meting (0-meting) van een contributiemonitor gepubliceerd (Davids et al., 2017). De gemiddelde contributiehogtes voor voetbal, tennis, hockey, atletiek, volleybal en handbal zijn hierbij onder de loep genomen, alsmede het prijsniveau van de toegang voor zwembaden en ijsbanen. Voorliggend rapport bevat de resultaten van de 1-meting.

1.1 Doel

Doel van de contributiemonitor is om op een eenduidige en overzichtelijke manier de contributies en toegangsprijzen van zwembaden en ijsbanen in Nederland te volgen en hierover beleidsrelevante kennis te ontwikkelen. Door metingen te herhalen, kunnen de ontwikkelingen in de hoogte van contributies en toegangsprijzen in de tijd worden gevolgd. De informatie die dit oplevert is beleidsrelevant. Het geeft inzicht in de ontwikkelingen in de betaalbaarheid van het verenigingsaanbod en maakt inzichtelijk of toegangsprijzen en contributies reageren, en zo ja, in welke mate, op veranderingen in beleid (zoals afschaffen subsidies, privatisering e.d.). De empirische gegevens zijn daarnaast noodzakelijk voor de ontwikkeling van wetenschappelijk gefundeerde kennis over prijsontwikkelingen in de sport. Met ingang van deze 1-meting zullen ook bondsafdrachten gemonitord worden.

1.2 Aanpak

Voor deze 1-meting zijn de contributies van sportverenigingen in vijf takken van sport geregistreerd: basketbal, korfbal, rugby, tennis en voetbal. Laatstgenoemde twee sporten waren ook in de 0-meting onderwerp van studie. In totaal zijn bij de 0- en 1-meting bij sportverenigingen in negen sporttakken de contributies geregistreerd (tabel 1.1).

De contributies van sportverenigingen in één tak van sport worden tweejaarlijks gemonitord. In de 2-meting wordt dus vergeleken met de onderzochte sporten in de 0-meting en in de 3-meting wordt vergeleken met de (voorliggende) 1-meting. De tarieven van zwembaden en ijsbanen worden wel elk jaar vergeleken, waarbij wordt gecorrigeerd voor het consumentenprijsindexcijfer.

Tabel 1.1 In kaart gebrachte sporten voor de contributiemonitor naar meting

Sport	0-meting (2016/2017)	1-meting (2017/2018)
Atletiek	x	
Basketbal		x
Handbal	x	
Hockey	x	
Korfbal		x
Rugby		x
Tennis	x	x
Voetbal	x	x
Volleybal	x	
Ijsbanen en zwembaden	x	x

Middels een trekking van een aselechte gestratificeerde steekproef per Nederlandse regio (indeling gebaseerd op inwoneraantal per gemeente) zijn sportverenigingen voor dit onderzoek geselecteerd. Voor zwembaden is bij de aselechte steekproeftrekking gestreefd naar tien zwembaden per VSG-regio (Vereniging Sport en Gemeenten). Daarbij zijn alle ijsbanen meegenomen. Vervolgens zijn de websites van de betreffende verenigingen bezocht om de hoogtes van de contributies te achterhalen. De contributie is voor drie groepen leden in kaart gebracht: pupillen (richtleeftijd 8 jaar), junioren (richtleeftijd 16 jaar) en senioren (richtleeftijd 35 jaar).¹ In het geval van zwembaden en ijsbanen zijn de tarieven van kaartjes voor incidentele bezoeken en strippenkaarten op websites opgezocht en vervolgens geregistreerd en geanalyseerd. De data zijn verrijkt met CBS-data op gemeenteniveau (o.a. stedelijkheid, inwoneraantal en gemiddeld maandinkomen per inwoner) en waar mogelijk met sportspecifieke data (bijvoorbeeld verkregen via de sportbond).

Bij de contributiehoogte wordt de ‘kale’ contributie aangehouden: extra trainingen, afkoop van vrijwilligerswerk en eventuele andere additionele kosten worden niet meegenomen. Bovendien zijn ongewogen gemiddelde contributies gepresenteerd. Dit betekent dat bij de gemiddelde contributie geen rekening is gehouden met de grootte van de sportvereniging in termen van aantal leden. De gemiddelde contributie van een vereniging met een relatief klein ledental weegt in het gemiddelde derhalve even zwaar mee als de contributie van een vereniging met relatief veel leden. Alle contributies hebben betrekking op ongewogen gemiddelden, aangezien niet van alle sporten door de desbetreffende sportbond de ledenaantallen per vereniging zijn aangeleverd.

Vier op de tien sportverenigingen in de onderzochte takken van sport zijn in de steekproef van deze 1-meting meegenomen. Dit betreft 10 procent van alle sportverenigingen die bij de sportkoepel zijn aangesloten (tabel 1.2). Bij tennis is 90 procent in kaart gebracht en bij voetbal 14 procent (in bijlage 1 is het aantal geanalyseerde sportverenigingen naar VSG-regio weergegeven). Dekkingspercentages verschillen omdat de HAN en het Mulier Instituut rond bepaalde takken van sport intensiever onderzoek doen en het totaal aantal sportverenigingen per sporttak verschilt.

Tabel 1.2 Aantal geanalyseerde sportverenigingen voor contributiehoogte naar sporttak in 2017/2018

	Aantal verenigingen 1-meting contributiemonitor	Aantal verenigingen NOC*NSF in 2017*	Dekkings- percentage
Voetbal	414	3.060	14
Korfbal	208	497	42
Rugby	54	86	63
Tennis	1.513	1.686	90
Basketbal	97	349	28
Totaal sportaandeel	2.286	5.678	40
Totaal NOC*NSF in 2017*		23.870	10

* Bron: NOC*NSF ledenstatistieken, 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Voor de bepaling van de gemiddelde toegangsprijs voor een zwembad beschikken we over de gegevens van een derde van de Nederlandse zwembaden die in de Database SportAanbod zijn geregistreerd (268).

¹ In de 0-meting van de contributiemonitor werd gesproken over jeugdleden, waarmee op junioren werd bedoeld. In die meting werd met de term volwassenen gerefereerd aan senioren. In deze 1-meting wordt onderscheid gemaakt tussen pupillen, junioren en senioren.

Voor de ijsbanen beschikken we over de toegangsprijzen van alle ijsbanen (22; tabel 1.3). Nederland telt zeventien kunstijsbaanaccommodaties met een 400-meterbaan en vijf overige kunstijsbaanaccommodaties.²

Tabel 1.3 Aantal geanalyseerde zwembaden en ijsbanen voor toegangsprijzen in 2017/2018

Type	Aantal geanalyseerd	Aantal voorzieningen in DSA*	Dekkingspercentage
Zwembaden	268	871	31
Ijsbanen	22	22	100

* Database SportAanbod (DSA), 2018.

Het achterhalen en registreren van de contributies en toegangsprijzen is uitgevoerd door studenten van de HAN en door stagiairs van het Mulier Instituut (zie bijlage 2). De geregistreerde contributies en toegangsprijzen zijn door professionals van de HAN en het Mulier Instituut op kwaliteit gecontroleerd waardoor een hoge kwaliteit van de data geborgd is.

Kanttekening

Omdat de resultaten die betrekking hebben op contributies voor sportverenigingen en tarieven voor zwembaden gebaseerd zijn op steekproeven, dient er rekening gehouden te worden met marges rond de uitkomsten. In deze rapportage wordt de contributiehoogte van regio's met minder dan vier waarnemingen niet getoond (zie bijlage 3 voor een overzicht van alle gemiddelde contributies). Daarnaast is het niet uitgesloten dat de op de websites gepresenteerde contributies en tarieven niet de meest actuele zijn. Ook is het voorstelbaar dat vooral de contributiegegevens van kleine verenigingen ontbreken, omdat zij waarschijnlijk minder vaak over een website beschikken.

1.3 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk handelt over de contributies van sportverenigingen in de vijf takken van sport. In hoofdstuk 3 zijn verdiepende analyses uitgevoerd op de contributies van voetbal- en tennisverenigingen. Hoofdstuk 4 biedt een schets van de ontwikkelingen van de tarieven voor zwembaden en ijsbanen. Tot besluit is in hoofdstuk 5 de conclusie verwoord.

² Eén van de overige kunstbaanaccommodaties is de schaatsbaan in Rotterdam. Dat betreft geen permanente constructie, maar één die elke winter op een hockeyveld wordt aangelegd. Van de kunstijsbaanaccommodaties met een 400-meterbaan zijn acht overdekt, zeven semi-overdekt en twee onoverdekt.

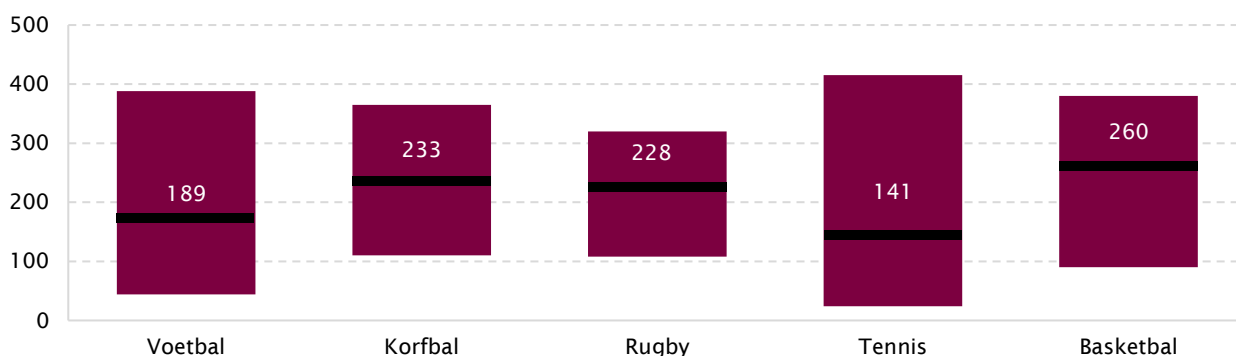
2. Contributies van sportverenigingen

In dit hoofdstuk staan de contributies van sportverenigingen in vijf takken van sport centraal. Eerst komen de contributies binnen de vijf takken van sport aan bod, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen senioren, junioren en pupillen. Vervolgens wordt per tak van sport nader op de contributies ingezoomd en wordt onder andere gekeken naar contributies in regio's.³ Voor elke sporttak zijn de contributies in de vier NUTS-1 regio's gepresenteerd, waarbij Nederland in vier landsdelen is opgesplitst (noord, oost, zuid en west).⁴ Indien de steekproefgrootte dat toeliet, zijn ook de gemiddelde contributies per VSG-regio weergegeven. Daarna zijn de bondsafdrachten gekwantificeerd.

2.1 Kernresultaten

De ongewogen gemiddelde contributie van basketbalverenigingen is het hoogst (€ 260 voor senioren), gevolgd door korfbal (€ 233) en rugby (€ 228). Voetbal (€ 189) en tennis (€ 141) zijn het goedkoopst (figuur 2.1). Als dit met de contributiemonitor uit 2016/2017 wordt vergeleken, blijkt de hockeycontributie het hoogst (€ 281 voor senioren). Handbal- en volleybalcontributies zijn ongeveer even hoog als de korfbal- en rugbycontributies. Bij tennisverenigingen moet in ogenschouw worden genomen dat de trainingskosten meestal niet in de contributie zijn opgenomen, maar apart door een tennisschool worden berekend.

Figuur 2.1 Gemiddelde (streep), minimale en maximale contributiehoogtes naar sporttak voor senioren in 2017/2018 (ongewogen, in euro's)

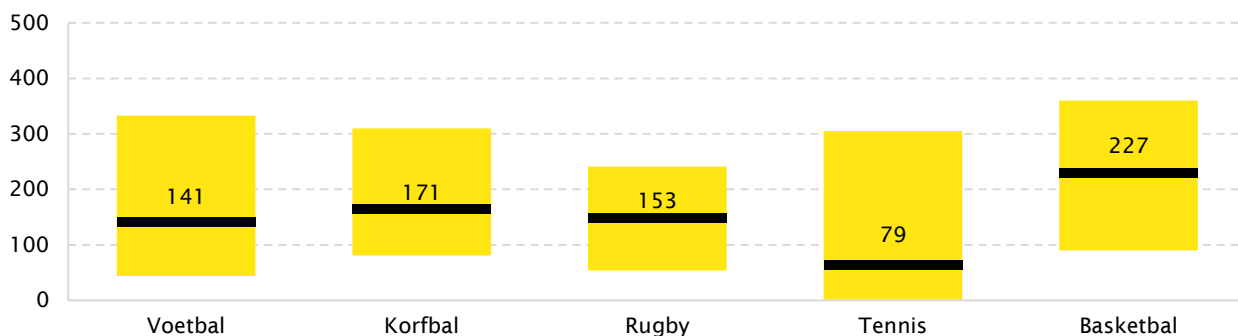
Bron: Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bij de junioren in dezelfde vijf sporten is dezelfde rangschikking te zien. Basketbaljunioren betalen gemiddeld genomen de hoogste contributie (€ 227) en tennislleden de laagste (€ 80, figuur 2.2). Opvallend is dat de tenniscontributies uiteenlopen van 15 euro voor junioren en 10 euro voor pupillen tot en met 305 euro (*health en sports club* met meerdere sporten inbegrepen).

³ Voor de sporten die in de 0-meting in kaart zijn gebracht, is de analyse o.b.v. migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap met terugwerkende kracht gedaan en in bijlage 4 te vinden.

⁴ Daarnaast is waar mogelijk de gemiddelde contributie naar bondsdistrict weergegeven. Deze uitsplitsingen zijn voor korfbal en tennis gedaan en in bijlage 5 te vinden.

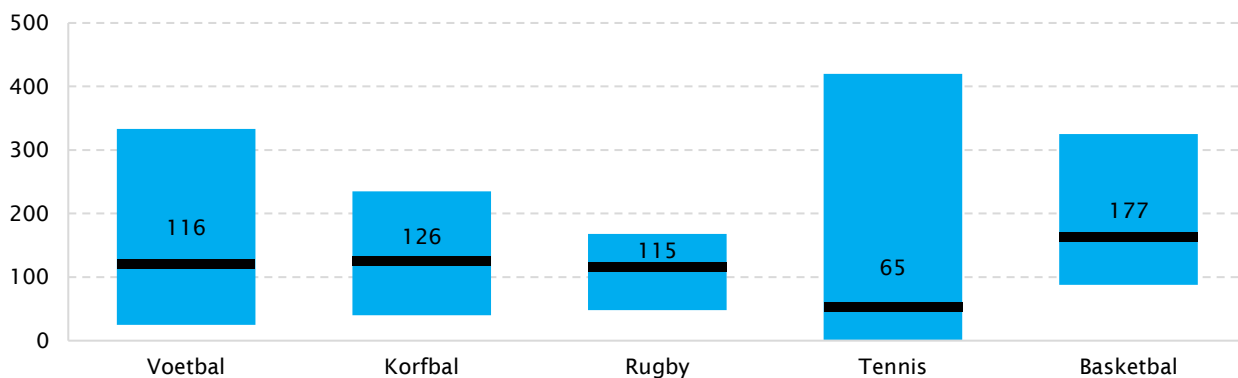
Figuur 2.2 Gemiddelde (streep), minimale en maximale contributiehoogtes naar sporttak voor junioren in 2017/2018 (ongewogen, in euro's)

Bron: Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Ook bij de pupillen is dezelfde volgorde te zien (figuur 2.3). De gemiddelde contributiehoogtes liggen per sport ook lager dan bij de junioren. Dit is in lijn der verwachting. Opvallen zijn wel de - op rugby na - de relatief hoge maximaal bedragen die pupillen mogelijk aan contributie kwijt zijn.

Figuur 2.3 Gemiddelde (streep), minimale en maximale contributiehoogtes naar sporttak voor pupillen in 2017/2018 (ongewogen, in euro's)

Bron: Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

2.2 Korfbal

Korfbal is met 85.000 aangesloten leden bij NOC*NSF (in 2017) de dertiende grootste sport(bond). De contributiegelden voor senioren bedragen ongewogen gemiddeld 223 euro, voor junioren 171 euro en voor pupillen 126 euro (zie tabel 2.1).

De ongewogen gemiddelde contributiehoogte bij korfbalverenigingen die in krimp- of anticipeerregio's liggen, is lager t.o.v. een regio waar een normale bevolkingsontwikkeling is of verwacht wordt (voor senioren € 189 in krimpregio's, € 204 in anticipeerregio's en € 230 in overige regio's; tabel 2.1).

In weinig en niet-stedelijke gebieden ligt de contributie voor senioren, junioren en pupillen lager dan in de meer stedelijke gebieden (ongeveer € 30). Verder neemt de ongewogen gemiddelde contributie toe naarmate het inwoneraantal toeneemt. Senioren betalen in vergelijking met junioren ongeveer 50 euro meer (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van korfbalverenigingen naar gemeentekennmerken (krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal) in 2017/2018 (ongewogen, in euro's)

	Senioren (n=135)	Junioren (n=135)	Pupillen (n= 135)	Verskil (senioren t.o.v. junioren)
<i>Krimp- en anticipeerregio*</i>				
Krimpregio	189	147	98	42
Anticipeerregio	204	154	112	50
Overig	230	176	131	54
<i>Stedelijkheid</i>				
Zeer sterk stedelijk	244	188	131	56
Sterk stedelijk	246	190	144	56
Matig stedelijk	251	188	137	63
Weinig stedelijk	194	150	110	44
Niet-stedelijk	187	141	105	46
<i>Inwoneraantal</i>				
200.000 of meer	255	196	128	59
85.000 - 200.000	242	187	139	55
25.000 - 85.000	227	173	129	54
Minder dan 25.000	198	152	112	46
Gemiddelde contributie	223	171	126	53

Bron: CBS, 2018; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN. Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Nederland kent twintig krimp- en anticipeergebieden. De krimpgebieden zijn de gebieden waar de bevolkingskrimp het sterkst is. In de anticipeergebieden is de verwachting dat de bevolkingsomvang in de toekomst krimpt. De krimp- en anticipeergebieden zijn voornamelijk te vinden in de noordelijke provincies en in Limburg (bijlage 6).

Een verdere uitsplitsing voor de contributies laat onder meer zien dat de ongewogen gemiddelde contributie toeneemt naarmate het gemiddelde maandinkomen per inwoner stijgt (tabel 2.2). De gemiddelde contributietoename tussen verenigingen in wijken met gemiddeld lage maandinkomens en hoge -inkomens is voor senioren 9 procent, voor junioren 14 procent en voor pupillen 18 procent.

Daarnaast ligt de gemiddelde contributie ook hoger in gemeenten waar een lager aandeel verenigingslidmaatschappen is. Zo is de gemiddelde contributie voor senioren in gemeenten met een aandeel verenigingslidmaatschappen van 0 tot 25 procent 246 euro, terwijl dit in gemeenten waar dit boven de 30 procent ligt, 203 euro is.

Tabel 2.2 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van korfbalverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2017/2018 (ongewogen, in euro's)

	Senioren (n=135)	Junioren (n=135)	Pupillen (n=135)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>			
80% Nederlandse achtergrond	192	146	107
60% Nederlandse achtergrond	233	176	131
40% Nederlandse achtergrond	229	179	134
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>			
Tot 50 euro	233	175	135
50 tot 65 euro	208	162	117
65 tot 80 euro	226	173	125
80 euro of meer	226	173	127
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner**</i>			
Laag (< 23.000)	211	155	111
Middel (23.000 – 25.000)	222	171	126
Hoog (> 25.000)	233	181	136
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>			
0 tot 25 procent	246	192	141
25 tot 30 procent	218	166	123
30 procent of meer	203	152	114
Gemiddelde contributie	223	171	126

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

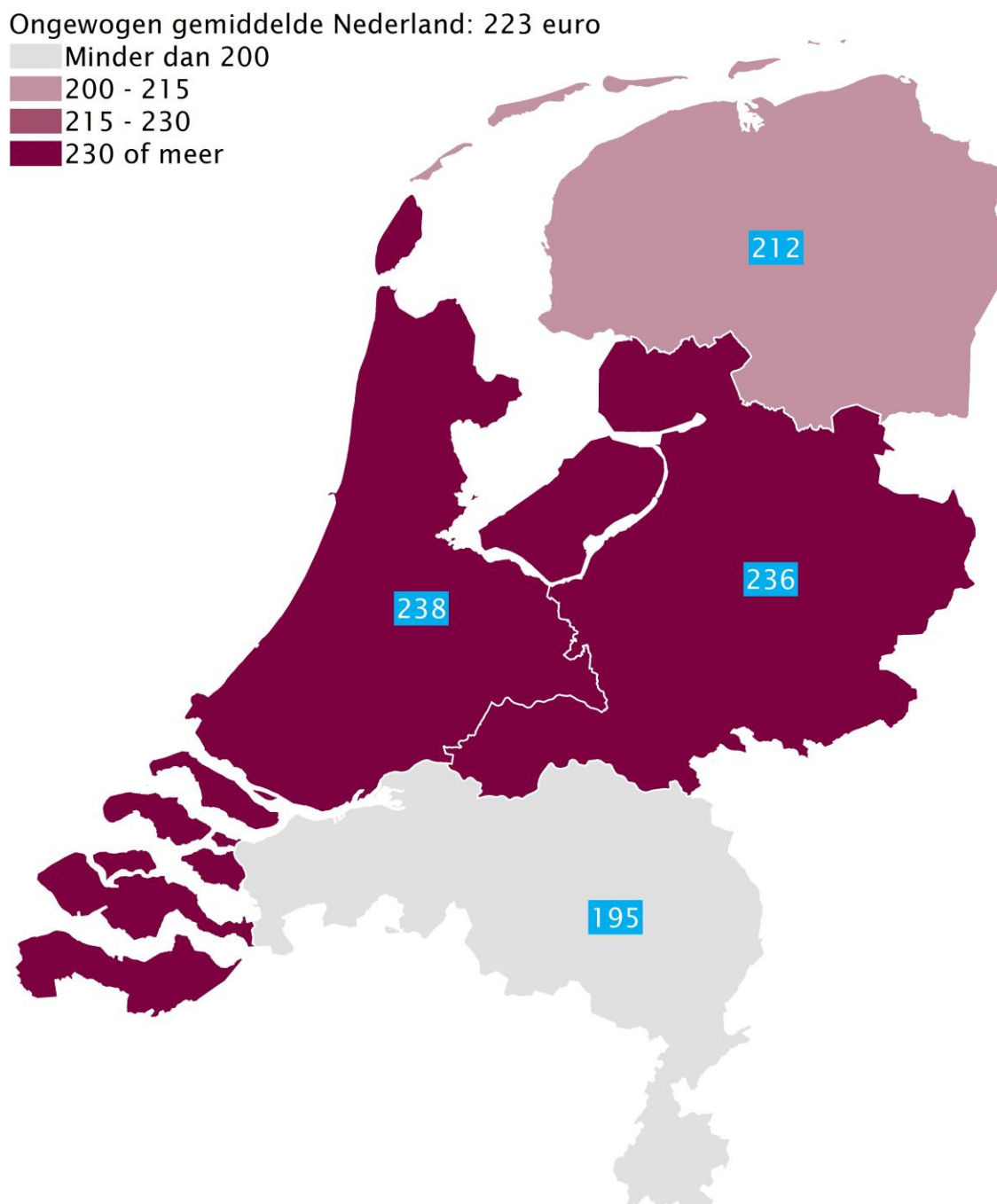
* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

** Het gemiddelde maandinkomen per inwoner is berekend door het persoonlijk inkomen te sommeren en delen door het aantal inwoners (in particuliere huishoudens).

De ongewogen gemiddelde contributiegelden voor korfbal zijn voor senioren, junioren en pupillen in West-Nederland het hoogst (respectievelijk € 238, € 185 en € 138), op de voet gevolgd door Oost-Nederland (zie kaart 2.1, 2.2 en 2.3).

De ongewogen gemiddelde contributiehoogte in Noord- en Zuid-Nederland ligt ongeveer 20-30 euro lager per leeftijdsgroep. Voor senioren ligt de ongewogen gemiddelde contributie hier net boven/onder de 200 euro, voor junioren rond de 150 euro en voor pupillen net boven de 100 euro.

Kaart 2.1 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren van korfbalverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (ongewogen, in euro's, n=135)

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

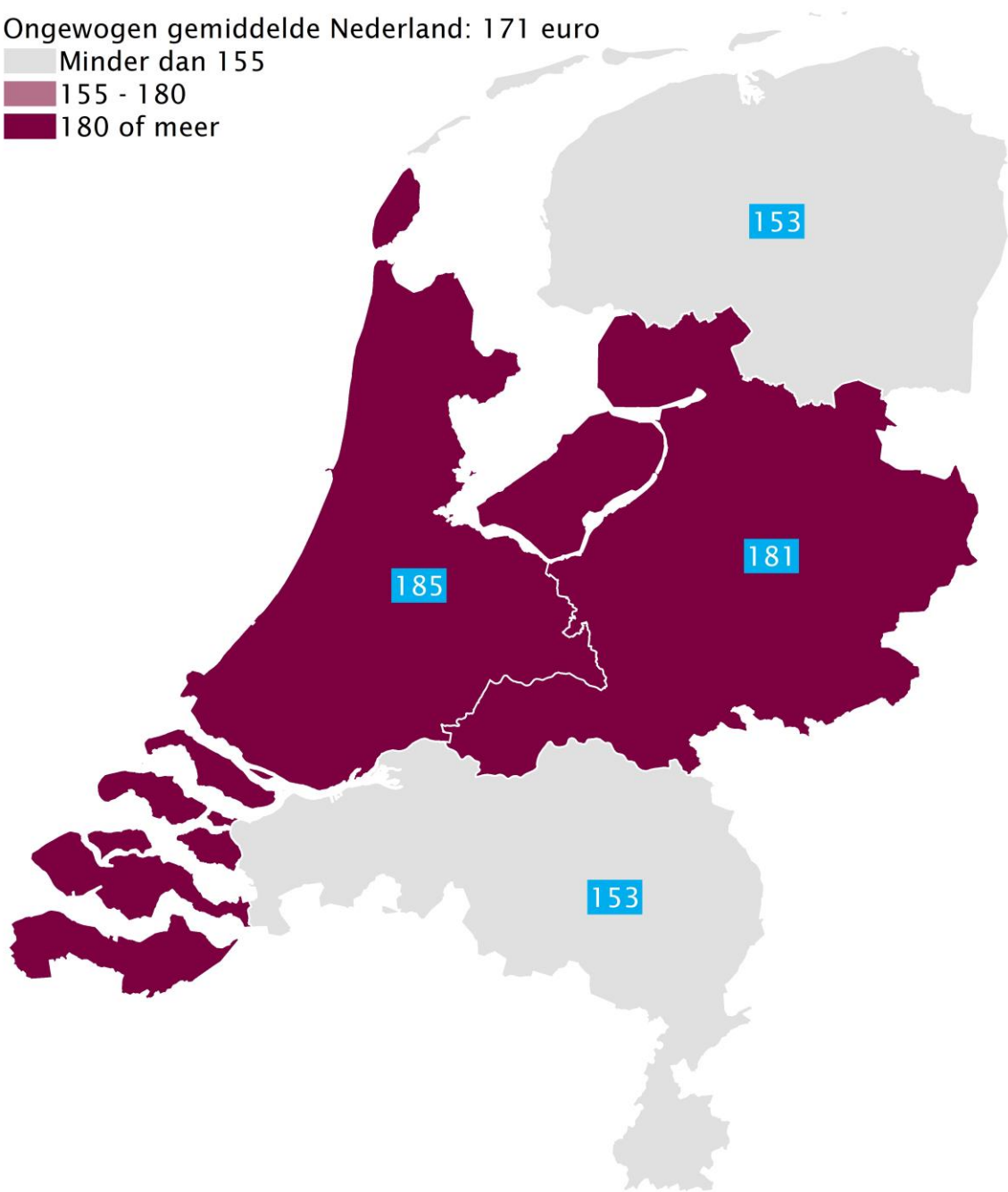
Kaart 2.2 Gemiddelde contributiehoogte voor junioren van korfbalverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=135)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 171 euro

Minder dan 155

155 - 180

180 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Kaart 2.3 Gemiddelde contributiehoogte voor pupillen van korfbalverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=135)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 126 euro

■ Minder dan 115

■ 115-130

■ 130 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

2.3 Rugby

Rugby is met bijna 15.000 aangesloten leden bij NOC*NSF (in 2017) de 35^e grootste sport(bond). De contributiegelden voor senioren bedragen ongewogen gemiddeld 228 euro, voor junioren 153 euro en voor pupillen 115 euro (zie tabel 2.3).

De ongewogen gemiddelde contributiehoogte bij rugbyverenigingen in anticipeerregio's, wijken weinig af ten opzichte van een regio waar een normale bevolkingsontwikkeling is of verwacht wordt (voor senioren gaat het om € 220 voor anticipeerregio's en € 230 voor overige regio's). De contributie in krimpregio's ligt wel lager, al is deze minder goed te vergelijken omdat dit maar één rugbyvereniging betreft (tabel 2.3).

In zeer sterk stedelijke gemeenten (€ 261) en grote steden (€ 243 voor 20.000 inwoners of meer en € 251 voor steden tussen de 85.000 en 200.000 inwoners) ligt de contributie hoger dan in andere gemeenten. Verder betalen senioren in vergelijking met junioren aanzienlijk meer, namelijk 75 euro.

Tabel 2.3 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van rugbyverenigingen naar gemeentekennmerken (krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=52)	Junioren (n=54)	Pupillen (n=52)	Verskil (senioren t.o.v. junioren)
<i>Krimp- en anticipeerregio</i>				
Krimpregio*	192	144	48	48
Anticipeerregio	220	147	107	73
Overig	230	154	118	76
<i>Stedelijkheid</i>				
Zeer sterk stedelijk	261	175	139	86
Sterk stedelijk	221	160	118	61
Matig stedelijk	235	139	104	96
Weinig stedelijk	216	129	97	87
Niet-stedelijk**	134	67	57	67
<i>Inwoneraantal</i>				
200.000 of meer	243	165	142	78
85.000 - 200.000	251	167	119	85
25.000 - 85.000	214	146	111	67
Minder dan 25.000	199	117	81	82
Gemiddelde contributie	228	153	115	75

Bron: CBS, 2018; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN. Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Het betreft hierbij één rugbyvereniging die in een krimpregio ligt.

** Het betreffen hierbij twee rugbyverenigingen die in een niet-stedelijke regio liggen.

Een verdere uitsplitsing voor de contributies laat - evenals bij korfbal - zien dat de gemiddelde contributie hoger is in gemeenten waar een lager aandeel verenigingslidmaatschappen is (tabel 2.4). Zo is de gemiddelde contributie voor senioren in gemeenten met een aandeel verenigingslidmaatschappen van 0 tot 25 procent 238 euro, terwijl dit in gemeenten waar dit boven de 30 procent ligt, 219 euro is. De contributie is gemiddeld hoger in gemeenten waar meer inwoners met een migratie-achtergrond wonen. Daarnaast valt het op dat senioren gemiddeld een hogere contributie betalen naarmate de gemeente waarin de vereniging gevestigd is minder geld aan sport per inwoner uitgeeft. Rugbyspelers betalen in gemeenten die 80 euro of meer per inwoner aan sport uitgeven gemiddeld 216 euro aan contributie, oplopend tot 246 euro in gemeenten die tot 50 euro aan sport per inwoner uitgeven. De contributietoename tussen verenigingen in wijken met gemiddeld lage maandinkomens en hoge -inkomens is bij senioren 2 procent, junioren 8 procent en pupillen 24 procent.

Tabel 2.4 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van rugbyverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=52)	Junioren (n=54)	Pupillen (n=52)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>			
80% Nederlandse achtergrond	151	81	68
60% Nederlandse achtergrond	218	139	103
40% Nederlandse achtergrond	238	167	124
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>			
Tot 50 euro	246	145	114
50 tot 65 euro	233	154	123
65 tot 80 euro	228	143	102
80 euro of meer	216	159	114
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner**</i>			
Laag (< 23.000)	234	146	94
Middel (23.000 – 25.000)	213	146	110
Hoog (> 25.000)	240	159	124
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>			
0 tot 25 procent	238	170	122
25 tot 30 procent	228	154	118
30 procent of meer	219	129	105
Gemiddelde contributie	228	153	115

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.
Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

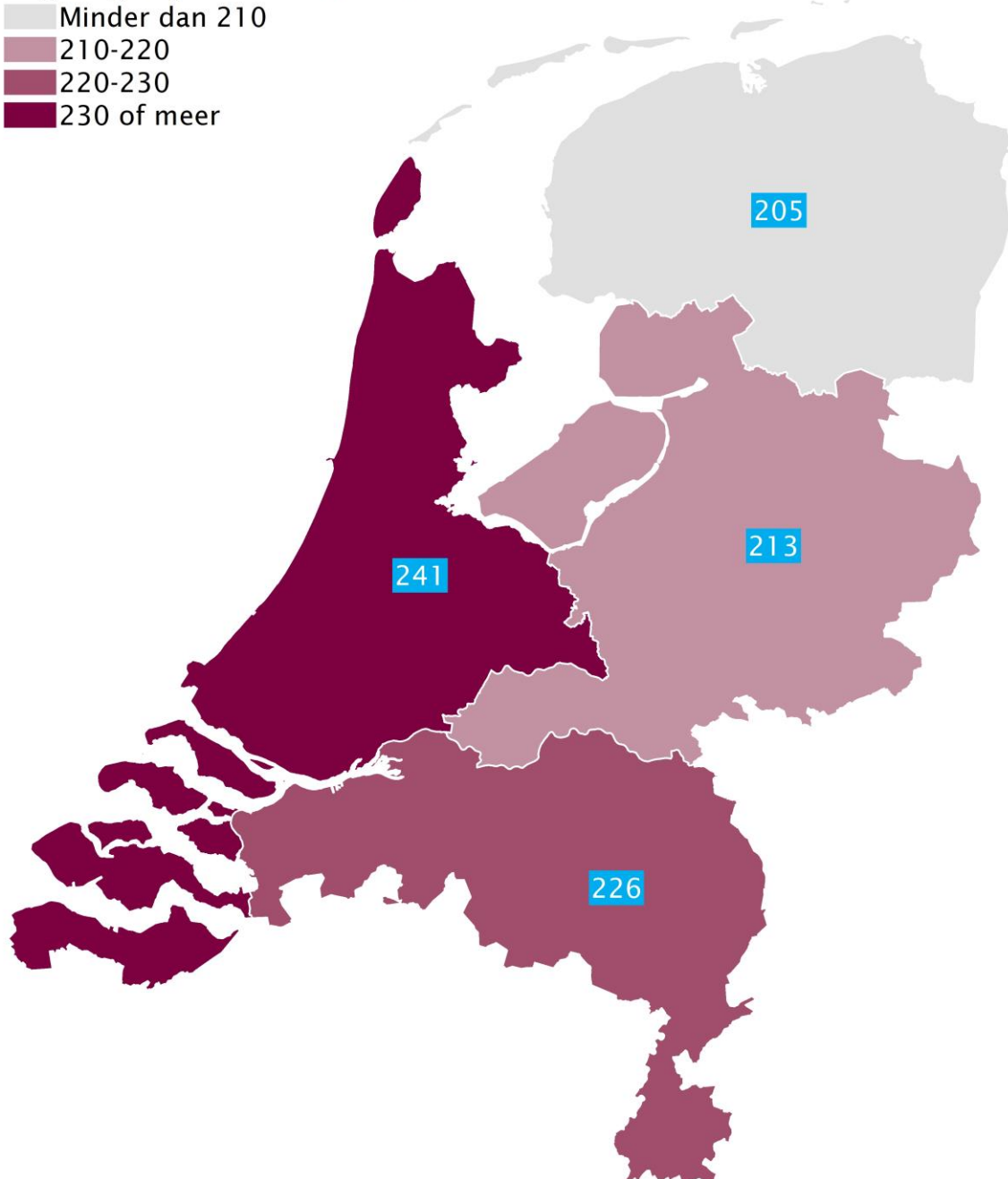
** Het gemiddelde maandinkomen per inwoner is berekend door het persoonlijk inkomen te sommeren en delen door het aantal inwoners (in particuliere huishoudens).

De ongewogen gemiddelde contributiegelden voor rugby zijn voor senioren, junioren en pupillen in West-Nederland - evenals bij korfbal - het hoogst (respectievelijk € 241, € 165 en € 128; zie kaart 2.4, 2.5 en 2.6). De gemiddelde ongewogen contributiehoogte is in Noord-Nederland voor zowel senioren, junioren als pupillen het laagst. Senioren betalen gemiddeld ongeveer 200 euro aan contributie, junioren bijna 120 euro en pupillen ongeveer 80 euro.

Kaart 2.4 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren van rugbyverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=52)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 228 euro

- Minder dan 210
- 210-220
- 220-230
- 230 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

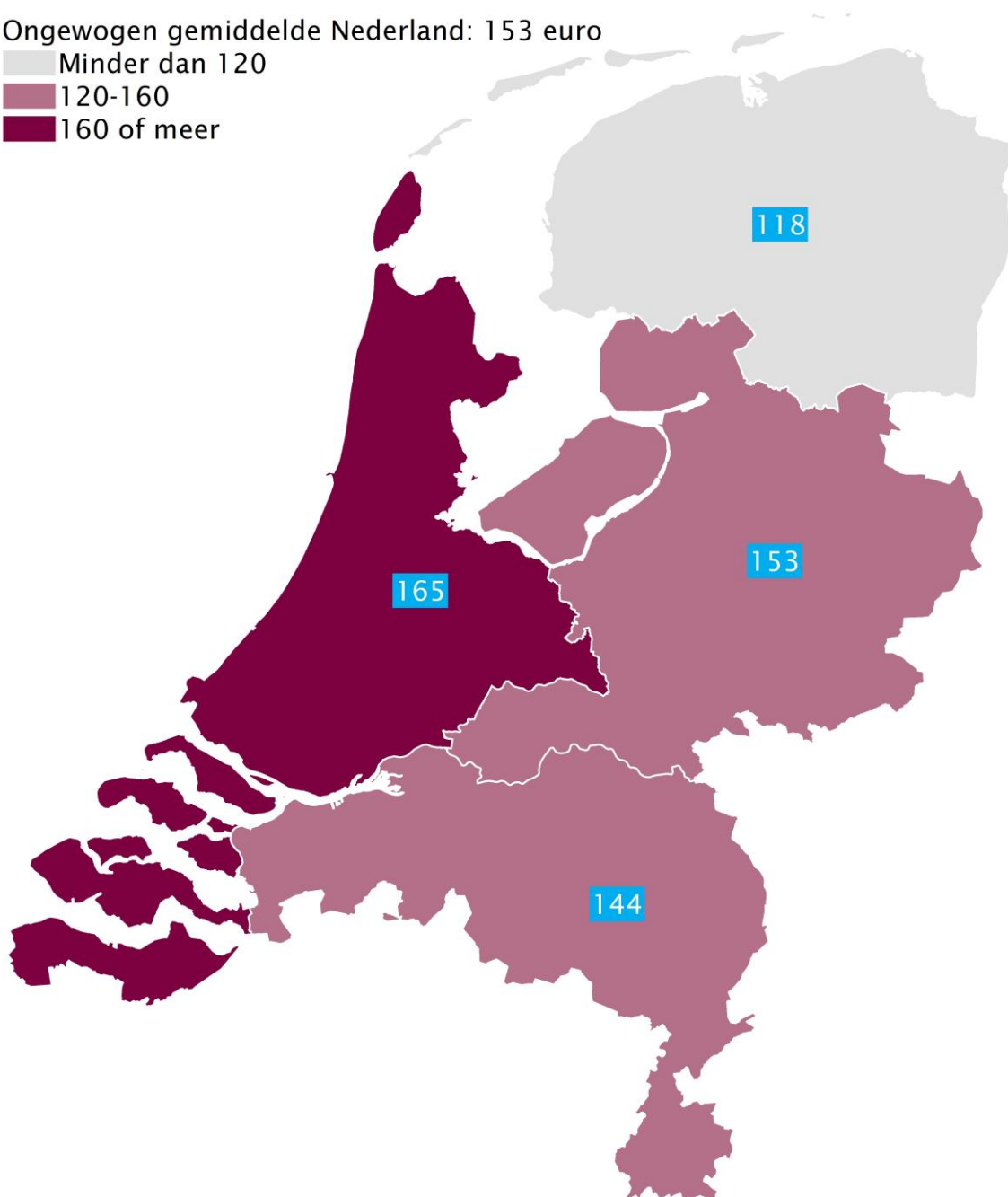
Kaart 2.5 Gemiddelde contributiehoogte voor junioren van rugbyverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=54)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 153 euro

Minder dan 120

120-160

160 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

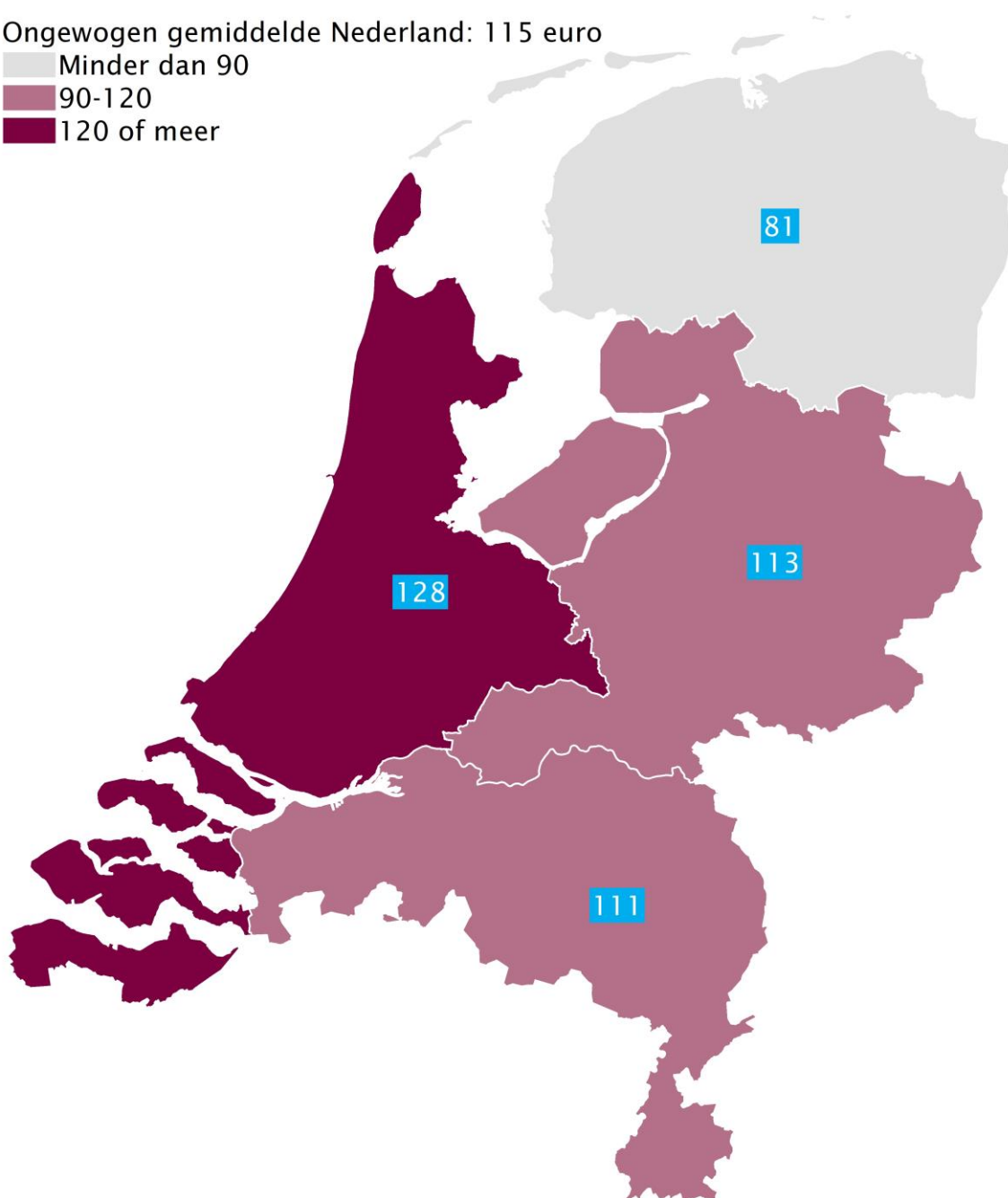
Kaart 2.6 Gemiddelde contributiehoogte voor pupillen van rugbyverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=52)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 115 euro

Minder dan 90

90-120

120 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

2.4 Basketbal

Basketbal is met bijna 50.000 aangesloten leden bij NOC*NSF (in 2017) de 21e grootste sport(bond). De contributiegelden voor senioren bedragen ongewogen gemiddeld 260 euro, voor junioren 227 euro en voor pupillen 177 euro (zie tabel 2.5).

De ongewogen gemiddelde contributiehoogte bij basketbalverenigingen in anticipeerregio's, ligt lager ten opzichte van een regio waar een normale bevolkingsontwikkeling is of verwacht wordt (voor senioren gaat het om € 264 voor anticipeerregio's en € 244 voor overige regio's). Er ligt geen vereniging in een krimpregio. Verder valt op dat - gekeken naar stedelijkheid en inwoneraantal - veruit de hoogste contributie voor senioren in zeer sterk stedelijke gemeenten (€ 302) en gemeenten met meer dan 200.000 inwoners (€ 294) ligt (tabel 2.5). De laagste contributie is in niet-stedelijke gemeenten te vinden.

Tabel 2.5 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van basketbalverenigingen naar gemeentekennmerken (krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=95)	Junioren (n=94)	Pupillen (n=93)	Verskil (senioren t.o.v. junioren)
<i>Krimp- en anticipeerregio</i>				
Krimpregio	-	-	-	-
Anticipeerregio	244	201	147	43
Overig	264	234	184	30
<i>Stedelijkheid</i>				
Zeer sterk stedelijk	302	280	200	22
Sterk stedelijk	258	228	173	30
Matig stedelijk	269	233	191	36
Weinig stedelijk	256	221	171	35
Niet-stedelijk	180	148	125	32
<i>Inwoneraantal</i>				
200.000 of meer	294	285	219	9
85.000 - 200.000	244	216	181	28
25.000 - 85.000	264	232	178	32
Minder dan 25.000	251	213	167	38
Gemiddelde contributie	260	227	177	33

Bron: CBS, 2018; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN. Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

Een verdere uitsplitsing voor de contributies laat - evenals bij korfbal - zien dat de contributie toeneemt naarmate het gemiddelde maandinkomen per inwoner stijgt (tabel 2.6). De gemiddelde contributietoename tussen verenigingen in wijken met gemiddeld lage maandinkomens en hoge -inkomens is ongeveer voor senioren 14 procent, voor junioren 21 procent en voor pupillen 26 procent.

Bij junioren (€ 188 om € 239) en pupillen (€ 140 om 190) is dit verschil (respectievelijk 49 en 50 euro) groter dan bij senioren (€ 227 om € 265, een verschil van € 38). De contributie is gemiddeld hoger in gemeenten waar meer inwoners met een migratie-achtergrond wonen.

Tabel 2.6 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van basketbalverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=95)	Junioren (n=94)	Pupillen (n=93)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>			
80% Nederlandse achtergrond	217	178	138
60% Nederlandse achtergrond	266	234	191
40% Nederlandse achtergrond	281	247	184
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>			
Tot 50 euro	267	239	187
50 tot 65 euro	258	219	167
65 tot 80 euro	264	226	183
80 euro of meer	250	228	176
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner**</i>			
Laag (< 23.000)	227	188	140
Middel (23.000 – 25.000)	258	214	160
Hoog (> 25.000)	265	239	190
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>			
0 tot 25 procent	256	224	180
25 tot 30 procent	250	223	164
30 procent of meer	261	228	184
Gemiddelde contributie	260	227	177

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

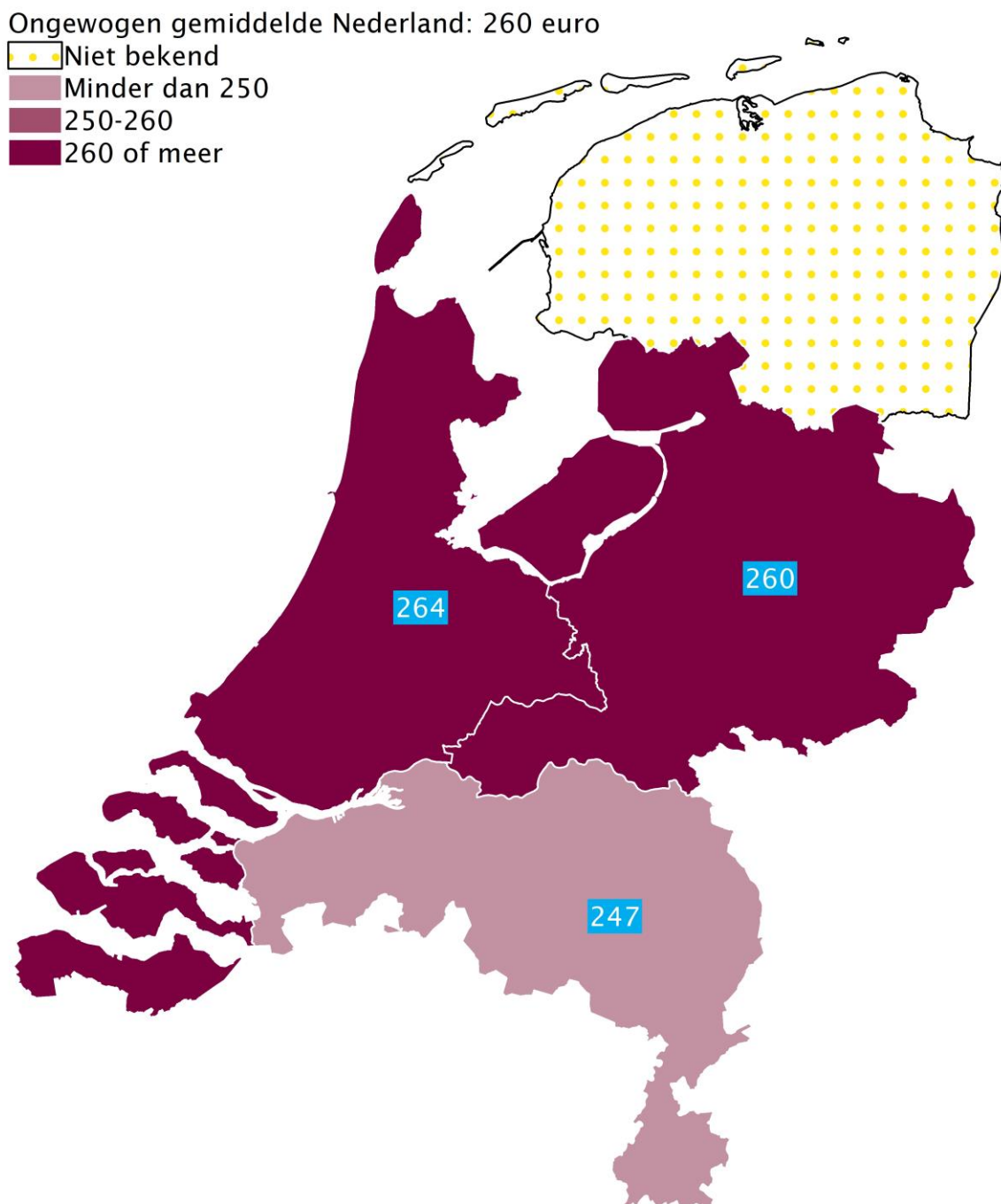
* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

** Het gemiddelde maandinkomen per inwoner is berekend door het persoonlijk inkomen te sommeren en delen door het aantal inwoners (in particuliere huishoudens).

De ongewogen gemiddelde contributiegelden voor basketbal zijn voor senioren, junioren en pupillen in West-Nederland - evenals bij korfbal en rugby - het hoogst (respectievelijk € 264, € 236 en € 186; zie kaart 2.7, 2.8 en 2.9). Hiermee liggen de ongewogen gemiddelde contributiehoogtes voor basketbal hoger dan de andere geanalyseerde sporten in deze 1-meting.

Opvallend is dat de contributiehoogtes van geen enkele basketbalvereniging in Noord-Nederland gevonden konden worden.

Kaart 2.7 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren van basketbalverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=95)

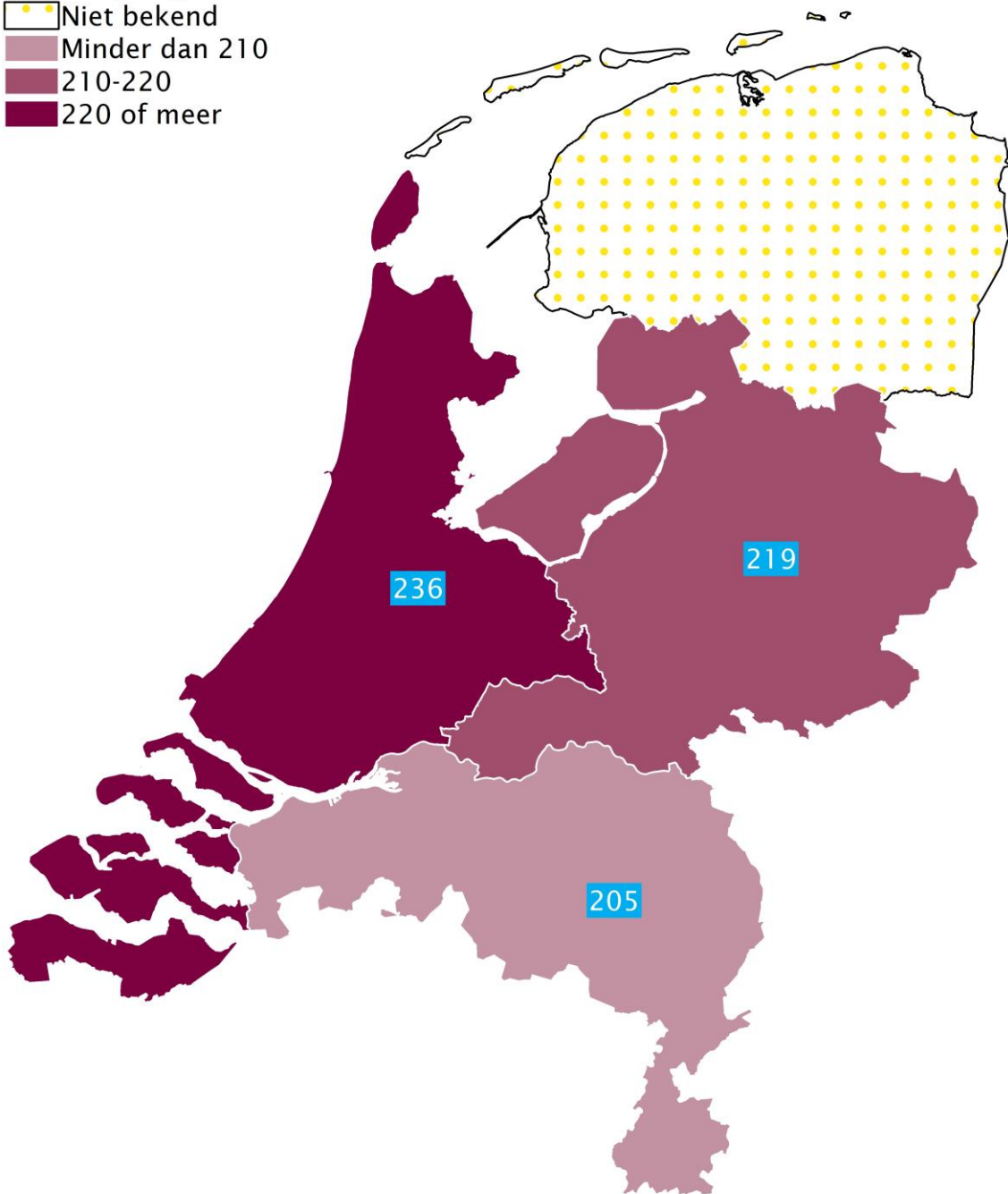

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Kaart 2.8 Gemiddelde contributiehoogte voor junioren van basketbalverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=94)

Ongewogen gemiddelde nederland: 227 euro

- Niet bekend
- Minder dan 210
- 210-220
- 220 of meer

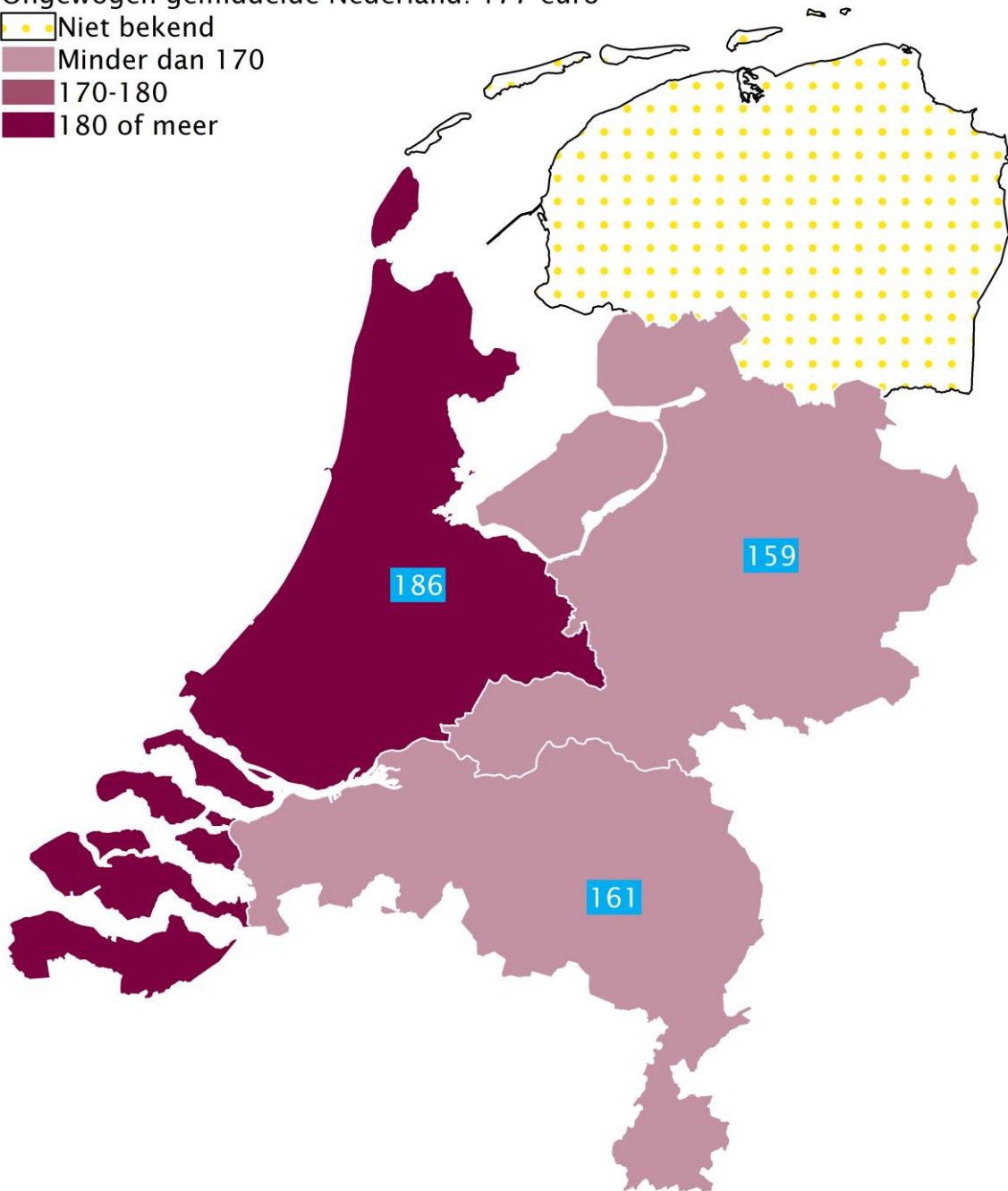

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Kaart 2.9 Gemiddelde contributiehoogte voor pupillen van basketbalverenigingen naar NUTS-1 regio in 2017/2018 (in euro's, n=93)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 177 euro

- Niet bekend
- Minder dan 170
- 170-180
- 180 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

2.5 Tennis

Tennis is met bijna 600.000 aangesloten leden bij NOC*NSF (in 2017) de tweede grootste sport(bond). De contributiegelden voor senioren bedragen ongewogen gemiddeld 141 euro, voor junioren 79 euro en voor pupillen 65 euro (zie tabel 2.7).

De ongewogen gemiddelde contributiehoogte bij tennisverenigingen in krimp- en anticipeerregio's, ligt lager ten opzichte van een regio waar een normale bevolkingsontwikkeling is of verwacht wordt (voor senioren gaat het om € 111 voor krimpregio's, € 127 voor anticipeerregio's en € 151 voor overige regio's). De gemiddelde contributie neemt ook toe naarmate de stedelijkheid en het inwoneraantal van de gemeente waarin de vereniging ligt toeneemt (tabel 2.7). Senioren betalen gemiddeld 62 euro meer dan junioren.

Tabel 2.7 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van tennisverenigingen naar gemeentekennmerken (krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=1.506)	Junioren (n=1.469)	Pupillen (n=1.451)	Verskil (senioren t.o.v. junioren)
<i>Krimp- en anticipeerregio</i>				
Krimpregio	111	59	48	52
Anticipeerregio	127	68	59	59
Overig	151	86	70	65
<i>Stedelijkheid</i>				
Zeer sterk stedelijk	192	114	93	78
Sterk stedelijk	155	93	74	62
Matig stedelijk	151	84	65	67
Weinig stedelijk	126	66	57	60
Niet-stedelijk	113	62	54	51
<i>Inwoneraantal</i>				
200.000 of meer	194	110	83	84
85.000 - 200.000	159	95	77	64
25.000 - 85.000	137	77	64	60
Minder dan 25.000	124	65	56	59
Gemiddelde contributie	141	79	65	62

Bron: CBS, 2018; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN. Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

Een verdere uitsplitsing voor de contributies laat onder meer zien dat de ongewogen gemiddelde contributie toeneemt naarmate het gemiddelde maandinkomen per inwoner stijgt (tabel 2.8). De gemiddelde contributietoename tussen verenigingen in wijken met gemiddeld lage maandinkomens en hoge -inkomens is ongeveer een kwart (27% voor senioren, 30% voor junioren en 25% voor pupillen).

De contributie is gemiddeld hoger in gemeenten waar meer inwoners met een migratie-achtergrond wonen. Daarnaast ligt de gemiddelde contributie ook hoger in gemeenten waar een lager aandeel verenigingslidmaatschappen is. Zo is de gemiddelde contributie voor senioren in gemeenten met een aandeel verenigingslidmaatschappen van 0 tot 25 procent 153 euro, terwijl dit in gemeenten waar dit boven de 30 procent ligt, 135 euro is.

Tabel 2.8 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van tennisverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=1.510)	Junioren (n=1.469)	Pupillen (n=1.451)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>			
80% Nederlandse achtergrond	119	64	56
60% Nederlandse achtergrond	140	77	62
40% Nederlandse achtergrond	147	89	77
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>			
Tot 50 euro	137	76	62
50 tot 65 euro	140	79	66
65 tot 80 euro	138	79	68
80 euro of meer	151	83	65
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner**</i>			
Laag (< 23.000)	116	64	55
Middel (23.000 – 25.000)	135	74	62
Hoog (> 25.000)	160	91	73
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>			
0 tot 25 procent	153	86	69
25 tot 30 procent	142	79	66
30 procent of meer	135	76	64
Gemiddelde contributie	141	79	65

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

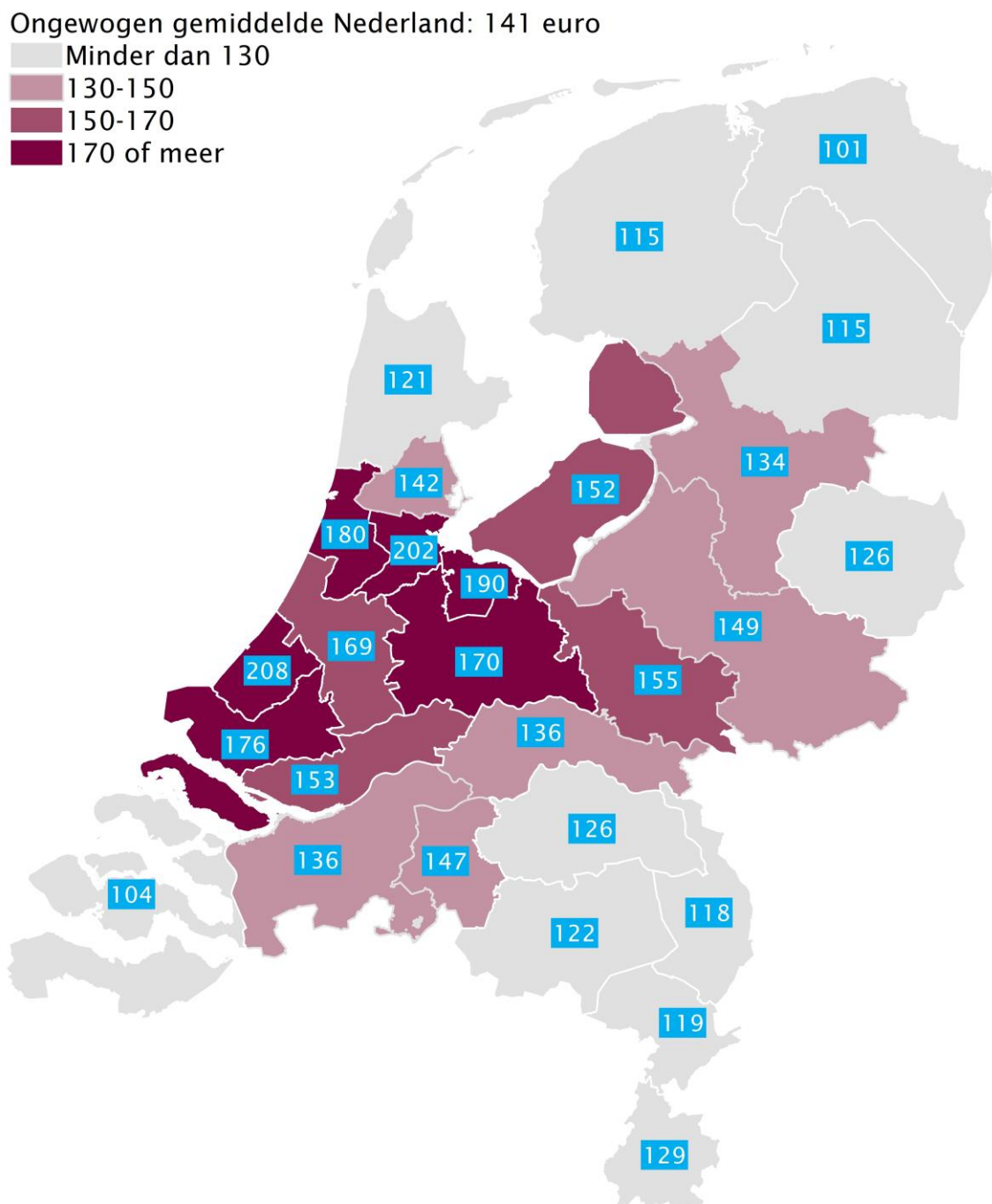
* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

** Het gemiddelde maandinkomen per inwoner is berekend door het persoonlijk inkomen te sommeren en delen door het aantal inwoners (in particuliere huishoudens).

De ongewogen gemiddelde contributiegelden voor tennis zijn voor senioren in de VSG-regio Haaglanden het hoogst (€ 208). Voor junioren zijn de contributies het hoogst in de VSG-regio Kennemerland (€ 129) en voor pupillen in de VSG-regio Kennemerland en Gooi en Vechtstreek (beide € 117; zie kaart 2.10, 2.11 en 2.12). Daarentegen hoeven senioren tennissers in de VSG-regio Groningen (€ 104) gemiddeld gezien het minst aan contributie te betalen. Voor junioren en pupillen is dit de VSG-regio Zeeland (respectievelijk € 54 en € 46).

Opvallend is dat senioren in de VSG-regio Haaglanden liefst 121 euro meer contributie betalen dan pupillen (€ 208 t.o.v. € 87).

Kaart 2.10 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren van tennisverenigingen naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's, n=1.506)

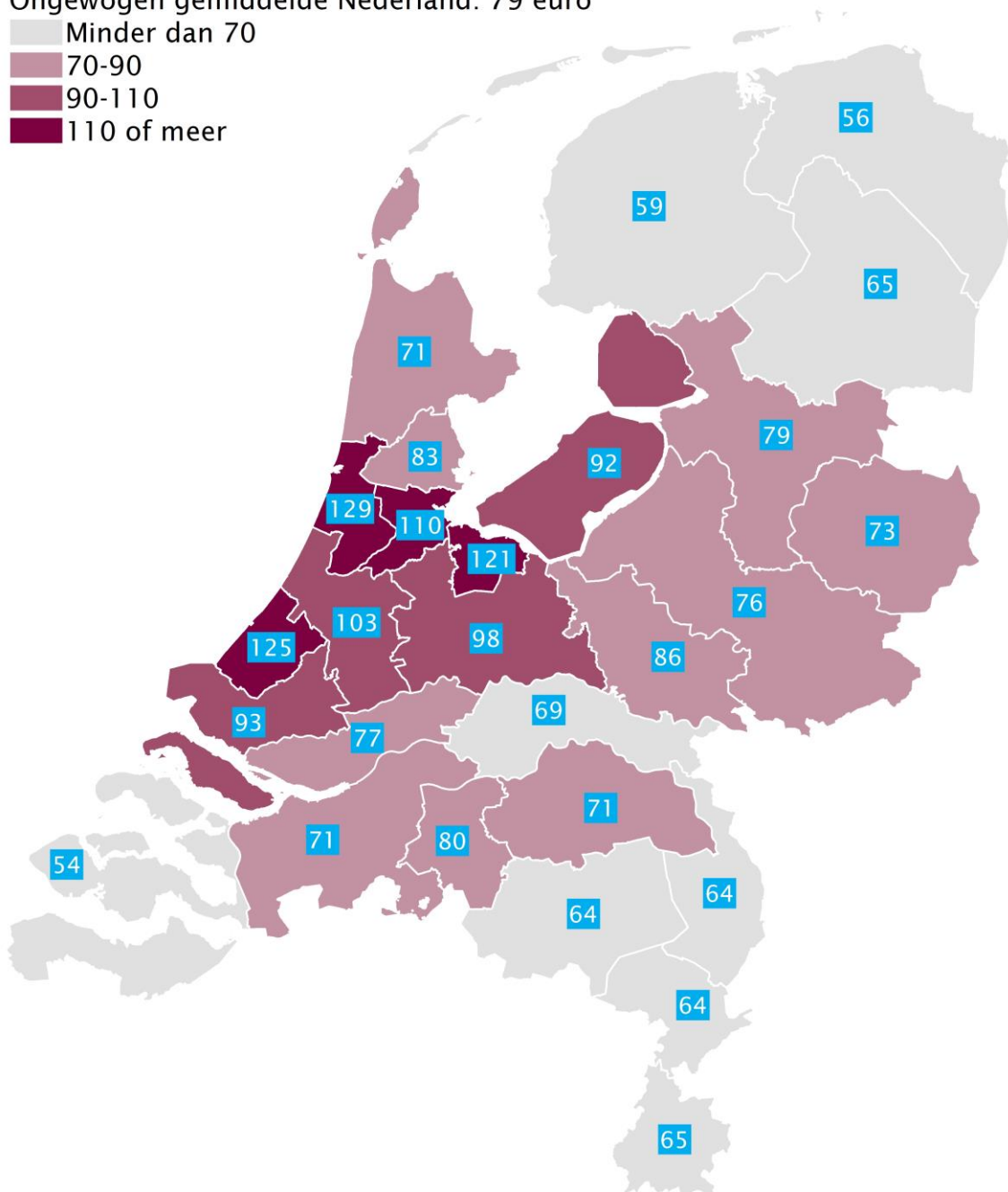

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Kaart 2.11 Gemiddelde contributiehoogte voor junioren van tennisverenigingen naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's, n=1.469)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 79 euro

- Minder dan 70
- 70-90
- 90-110
- 110 of meer

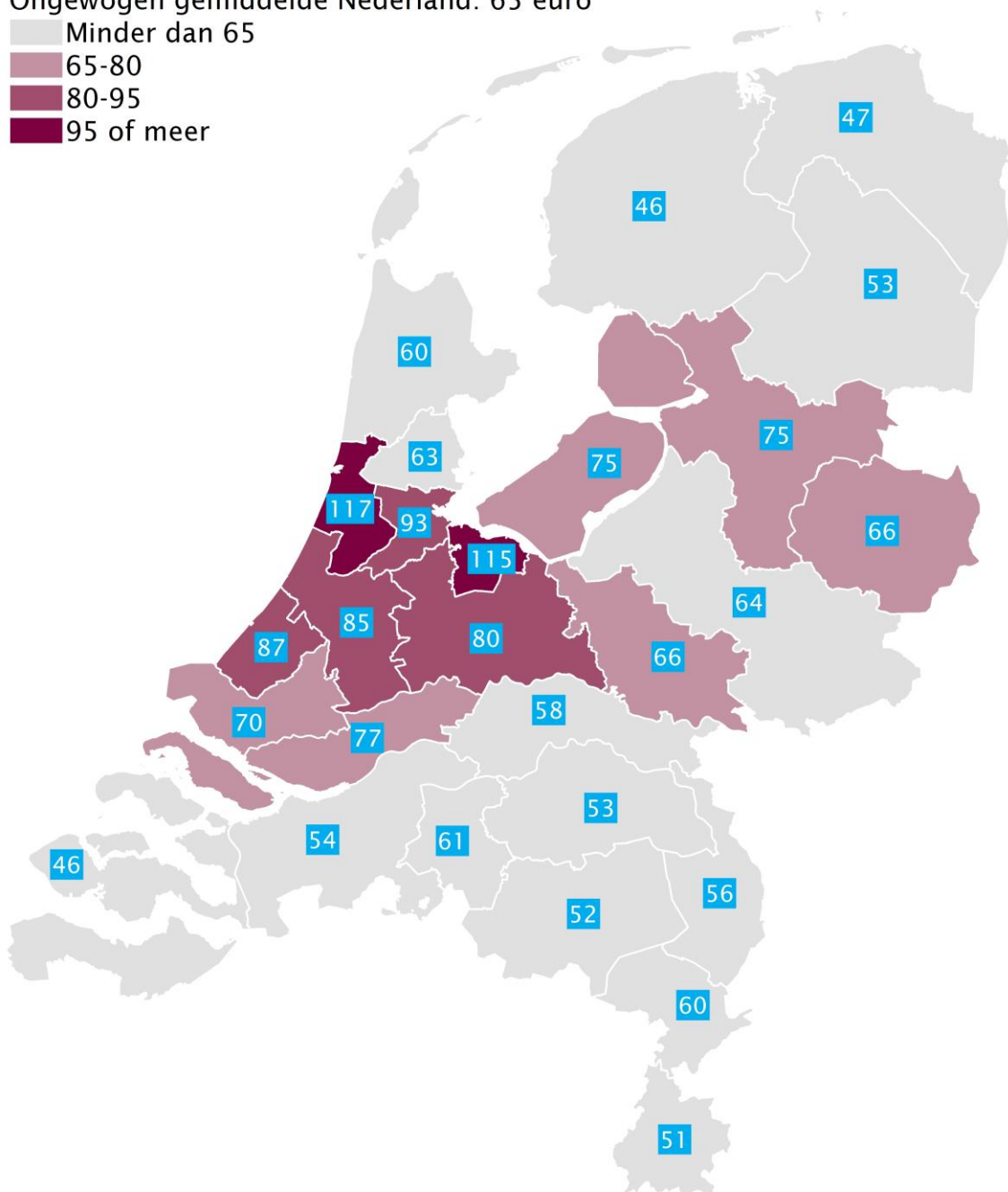

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Kaart 2.12 Gemiddelde contributiehoogte voor pupillen van tennisverenigingen naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's, n=1.451)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 65 euro

- Minder dan 65
- 65-80
- 80-95
- 95 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

2.6 Voetbal

Voetbal is met ruim 1,2 miljoen aangesloten leden bij NOC*NSF (in 2017) de grootste sportbond. De contributiegelden voor senioren bedragen ongewogen gemiddeld 189 euro, voor junioren 165 euro en voor pupillen 116 euro (zie tabel 2.9).

De ongewogen gemiddelde contributiehoogte bij voetbalverenigingen in krimp- en anticipeerregio's, ligt lager ten opzichte van een regio waar een normale bevolkingsontwikkeling is of verwacht wordt (voor senioren gaat het om € 167 voor krimpregio's, € 180 voor anticipeerregio's en € 195 voor overige regio's). De gemiddelde contributie neemt ook toe naarmate de stedelijkheid en het inwoneraantal van de gemeente waarin de vereniging ligt toeneemt (tabel 2.9). Senioren betalen gemiddeld 48 euro meer dan junioren.

Tabel 2.9 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van voetbalverenigingen naar gemeentekennmerken (krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=410)	Junioren (n=401)	Pupillen (n=394)	Verskil (senioren t.o.v. junioren)
<i>Krimp- en anticipeerregio</i>				
Krimpregio	167	124	107	43
Anticipeerregio	180	126	102	54
Overig	195	149	121	46
<i>Stedelijkheid</i>				
Zeer sterk stedelijk	230	190	161	40
Sterk stedelijk	215	166	143	49
Matig stedelijk	196	147	117	49
Weinig stedelijk	178	130	105	-21
Niet-stedelijk	160	111	88	49
<i>Inwoneraantal</i>				
200.000 of meer	237	201	171	36
85.000 - 200.000	208	155	131	52
25.000 - 85.000	189	141	116	0
Minder dan 25.000	175	126	100	49
Gemiddelde contributie	189	141	116	48

Bron: CBS, 2018; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN. Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

Een verdere uitsplitsing voor de contributies laat onder meer zien dat de ongewogen gemiddelde contributie toeneemt naarmate het gemiddelde maandinkomen per inwoner stijgt (tabel 2.10). De gemiddelde contributietoename tussen verenigingen in wijken met gemiddeld lage maandinkomens en hoge -inkomens is ongeveer een vijfde (13% voor senioren, 23% voor junioren en 25% voor pupillen).

De contributie is gemiddeld hoger in gemeenten waar meer inwoners met een migratie-achtergrond wonen. Daarnaast ligt de gemiddelde contributie ook hoger in gemeenten waar een lager aandeel verenigingslidmaatschappen is. Zo is de gemiddelde contributie voor senioren in gemeenten met een aandeel verenigingslidmaatschappen van 0 tot 25 procent 197 euro, terwijl dit in gemeenten waar dit boven de 30 procent ligt, 186 euro is.

Tabel 2.10 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren, junioren en pupillen van voetbalverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren (n=410)	Junioren (n=401)	Pupillen (n=394)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>			
80% Nederlandse achtergrond	170	121	96
60% Nederlandse achtergrond	187	138	112
40% Nederlandse achtergrond	205	163	136
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>			
Tot 50 euro	184	211	111
50 tot 65 euro	187	138	113
65 tot 80 euro	189	141	118
80 euro of meer	197	149	121
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner**</i>			
Laag (< 23.000)	176	121	98
Middel (23.000 – 25.000)	183	136	110
Hoog (> 25.000)	202	157	130
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>			
0 tot 25 procent	197	153	128
25 tot 30 procent	189	140	114
30 procent of meer	186	136	110
Gemiddelde contributie	189	141	116

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

** Het gemiddelde maandinkomen per inwoner is berekend door het persoonlijk inkomen te sommeren en delen door het aantal inwoners (in particuliere huishoudens).

het grootste verschil in ongewogen gemiddelde contributie tussen senioren en pupillen is te vinden in de VSG-regio Venste, waar senioren 110 euro meer betalen.

Ongewogen gemiddelde Nederland: 189 euro

■ Minder dan 170
■ 170-190
■ 190-210
■ 210 of meer

Province	Average Price (euro)
Amsterdam	157
Zeeland	148
South Holland	155
North Holland	151
Utrecht	154
Limburg	171
North Brabant	165
West-Brabant	175
South Brabant	196
West-Brabant	199
North Brabant	244
Limburg	244
Utrecht	198
North Brabant	216
Utrecht	242
North Brabant	257
North Brabant	189
North Brabant	264
North Brabant	227
North Brabant	196
North Brabant	206
North Brabant	188
North Brabant	171
North Brabant	151
North Brabant	154
North Brabant	155
North Brabant	148
North Brabant	175
North Brabant	171
North Brabant	172
North Brabant	167
North Brabant	192
North Brabant	168
North Brabant	158

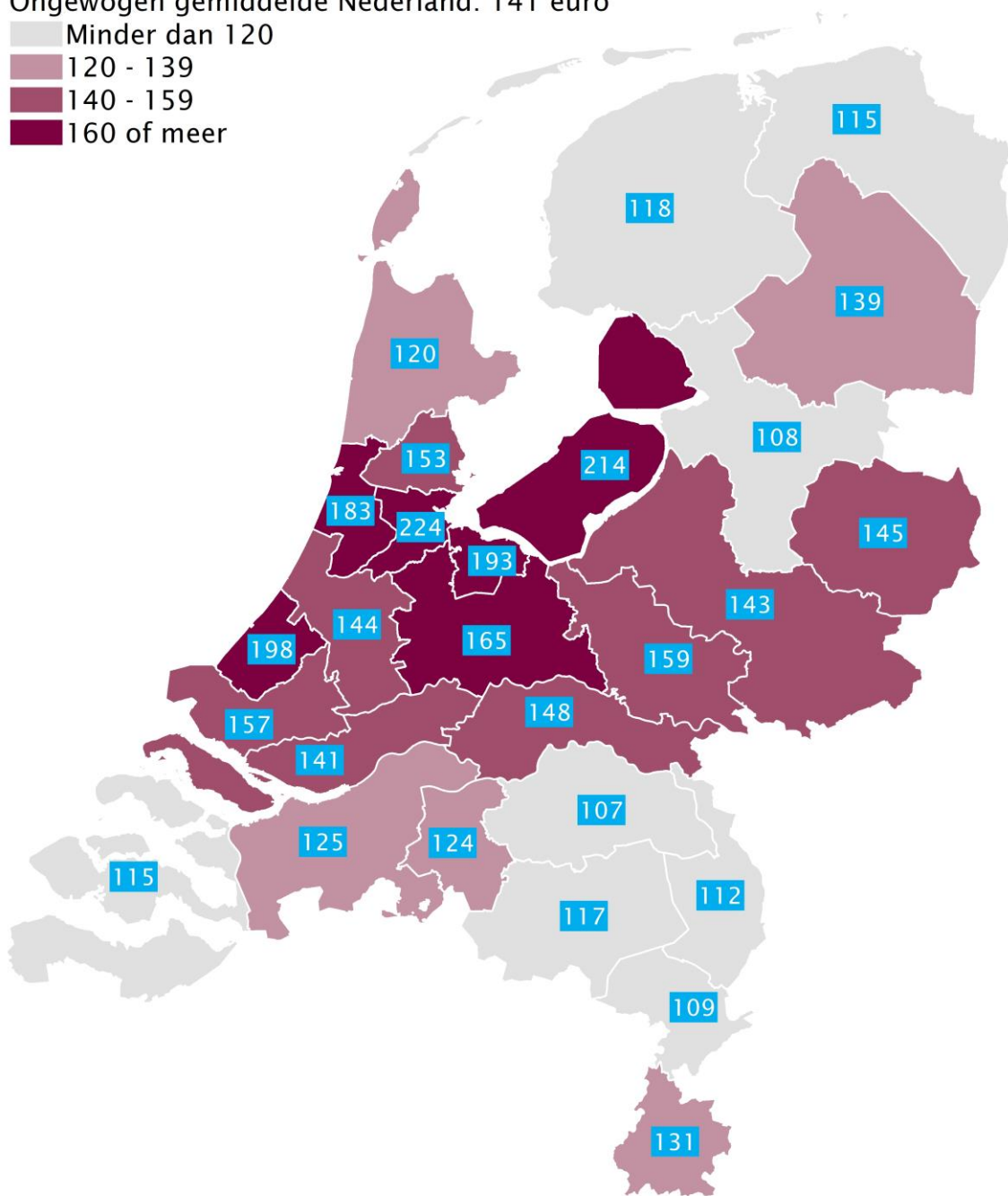
Contributiemonitor 2017/2018 | Mulier Instituut en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Kaart 2.14 Gemiddelde contributiehoogte voor junioren van voetbalverenigingen naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's, n=401)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 141 euro

- Minder dan 120
- 120 - 139
- 140 - 159
- 160 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Kaart 2.15 Gemiddelde contributiehoogte voor pupillen van voetbalverenigingen naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's, n=394)

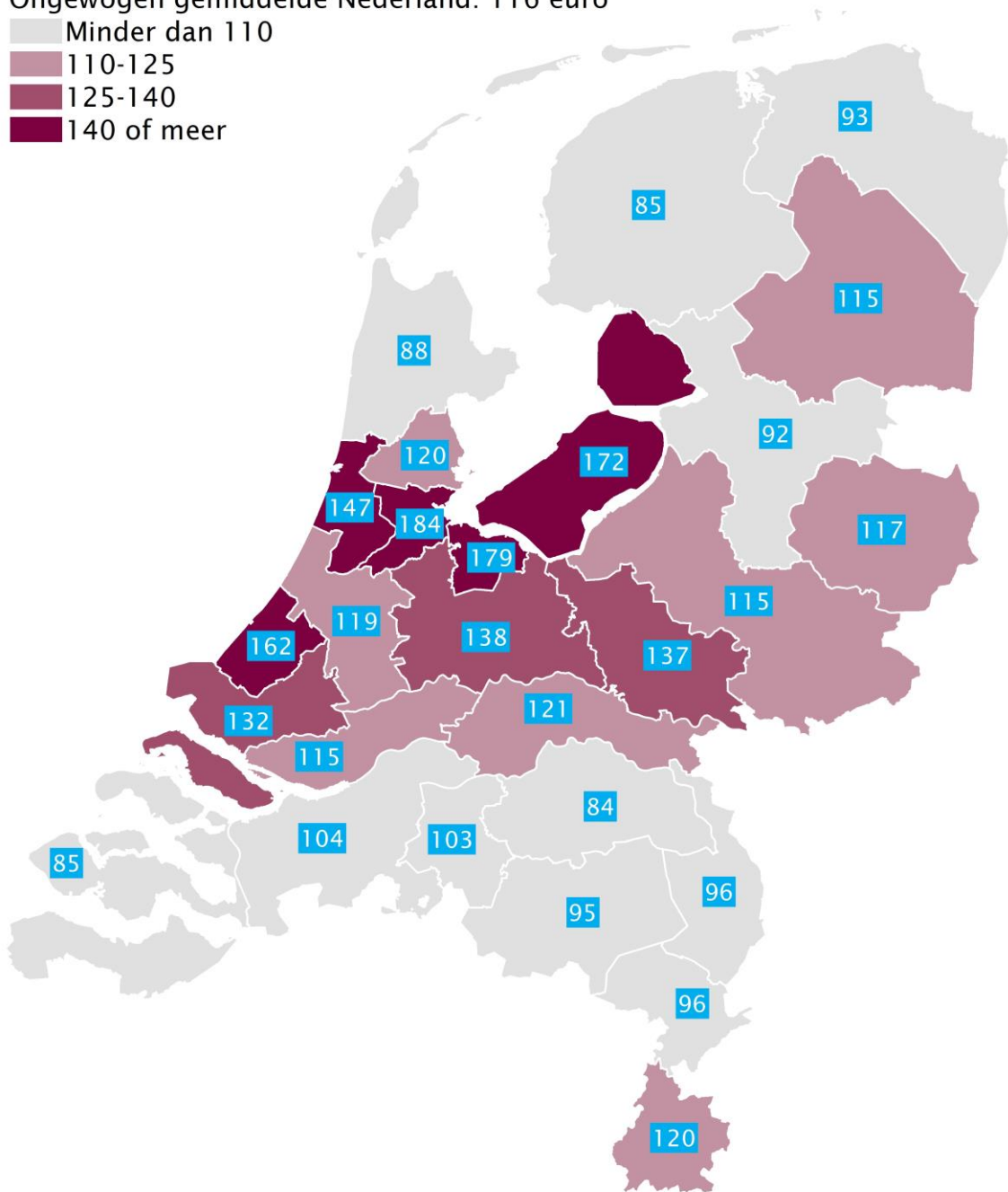
Ongewogen gemiddelde Nederland: 116 euro

Minder dan 110

110-125

125-140

140 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

2.7 Bondsafdrachten

Sportverenigingen die lid zijn bij een sportbond moeten voor (spelende) leden bondsafdrachten betalen. Dit zijn kosten die in rekening worden gebracht om deel te nemen aan bondsactiviteiten (competities) en verzekeringen. De KNVB heeft voor voetbal de laagste bondsafdracht (zie tabel 2.11) en basketbal de hoogste. Wel moet hierbij worden vermeld dat verenigingen bij sommige bonden, naast de bondsafdrachten, ook wedstrijdgeld moeten afdragen. Deze wedstrijdgeld zijn voor een team om deel te nemen aan de bondscompetities. Naast de wedstrijdgeld verschilt het ook per bond of en hoeveel scheidsrechters ingehuurd moeten worden, hoeveel boetes uitgedeeld worden en wat de hoogte hiervan is (bijvoorbeeld voor het niet komen opdagen bij een wedstrijd). Verschillende sportbonden hanteren ook nog plastic pasjes die uitgegeven worden en waarvoor wellicht extra geld afgedragen moet worden.

Basketbal heeft in deze 1-meting gemiddeld genomen veruit de hoogste lidmaatschapskosten en heeft ook de hoogste bondsafdracht. Het kan zijn dat deze hoge bondsafdracht in de contributie wordt doorberekend. Daarnaast valt het op dat de bondsafdrachten toenemen naarmate de sportbond kleiner wordt. Het is niet bekend of dit beeld ook bij andere sportbonden zo is.

Tabel 2.11 Bondsafdrachten in 2017/2018 voor senioren, junioren en pupillen (in euro's)

Sport	Senioren	Junioren	Pupillen
Voetbal	10,70	8,59	8,06
Tennis	16,74	16,74	16,74
Korfbal	35,00	28,00	17,50
Rugby	67,00	29,00	18,00
Basketbal	68,99	51,20	33,33

Bron: Centrecourt KNLTB, z.j.; KNKV, z.j.; KNVB, z.j.; NBB, 2017; Rovers, 2017.

2.8 Conclusie

In hoofdlijnen komt een aantal uitkomsten per sport overeen. Zo neemt de ongewogen gemiddelde contributie vaak toe naarmate het inwoneraantal stijgt, er een hogere stedelijkheid is en het een normale regio is (geen krimp- of anticipeerregio). Ook ligt de contributie vaak hoger in gemeenten waar minder inwoners met een Nederlandse achtergrond wonen en waar te verwachten is dat het aandeel verenigingsleden hier ook lager is. Dit omdat in deze gemeenten (met een lager percentage verenigingsleden) de contributie ook hoger ligt en een kleiner aandeel van de bevolking de kosten moet dekken. In gemeenten met een hoger gemiddeld maandinkomen per inwoner ligt de ongewogen gemiddelde contributie ook hoger. Voor senioren is de gemiddelde contributie daar 13 procent hoger in vergelijking met gemeenten met lagere gemiddelde maandinkomens. Voor junioren is dit 19 procent en voor pupillen 24 procent. Daarnaast is te zien dat hoe meer sportuitgaven een gemeente per inwoner doet, hoe lager de ongewogen gemiddelde contributie wordt.

Wanneer naar de regio-indeling wordt gekeken, valt het op dat de ongewogen gemiddelde contributie het hoogst is in West-Nederland, veelal gevolgd door Oost-Nederland.

De bondsafdrachten liggen voor senioren tussen de 10 en 70 euro (junioren tussen € 8 en € 55 en pupillen tussen € 8 en € 35). Opvallend is dat de bondsafdrachten toenemen naarmate de sportbond kleiner wordt.

3. Voetbal- en tenniscontributies

In dit hoofdstuk gaan we in op verschillende aspecten die kunnen samenhangen met de hoogte van de contributie. Hierbij worden voetbal en tennis onder de loep genomen, aangezien daarvoor voldoende informatie over de contributie beschikbaar is om betrouwbare uitspraken over te kunnen doen. Allereerst verkennen we in welke mate de contributies binnen verenigingen, voor senioren met junioren en pupillen, met elkaar samenhangen. Daarbij kijken we ook of er een relatie is tussen de hoogte van de contributie en ontwikkelingen in de contributiehoogte. Voor voetbal is dat ten opzichte van het vorige seizoen en voor tennis in vergelijking met twee seizoenen geleden. Vervolgens kijken we naar de relatie van contributies met de gemeente eigenschappen waarin deze vereniging gevestigd is. Eerst kijken we naar het type (stedelijkheid, krimp gemeente), vervolgens naar enkele sociaaleconomische kenmerken, zoals inkomen en opleiding. Tot slot wordt, op gemeentelijk niveau, een uitsplitsing gemaakt naar sportgerelateerde kenmerken, zoals de gemiddelde afstand tot een sportclub of accommodatie en de netto gemeentelijke bestedingen aan sport.

3.1 Relatie contributies binnen sportverenigingen

Allereerst kijken we naar de onderlinge samenhang van contributies binnen een vereniging. Tabel 3.1 laat daarvoor de correlaties van de verschillende contributies van junioren en pupillen zien met die van senioren bij voetbal en tennis. Correlaties laten de samenhang tussen twee variabelen zien (Pearson's r)⁵. Er is een positief verband tussen de hoogte van de seniorencontributie en de toename daarvan, met name bij tennis (correlatie 0,756).

Tennisverenigingen met een hoge contributie voeren veelal ook een grotere contributiestijging door. Uiteraard correleert de seniorencontributie perfect (correlatie gelijk aan 1) met zichzelf. Maar ook de correlatie met de contributie (binnen de club) voor junioren en pupillen is erg groot en significant voor met name voetbal en iets mindere mate tennis. Dat duidt erop dat de contributiehoogtes voor deze leeftijdscategorieën vaak - al dan niet bewust - in samenhang worden vastgesteld met de seniorencontributies.

Deze relaties zijn ook zichtbaar in figuur 3.1 (voetbal) en 3.2 (tennis), waar zichtbaar is dat bij voetbal de relatieve verhouding van de contributies voor pupillen en junioren met die voor senioren vrijwel gelijk is, ongeacht de hoogte van de seniorencontributie. Bij tennis vlakt deze verhouding af: bij een hogere seniorencontributie is de contributie voor jeugdleden *relatief* (als percentage van de seniorencontributie) lager.

Naast de contributiehoogte laat tabel 3.1 ook de relatie met de (relatieve) contributiestijging zien voor voetbal en tennis. Hier valt op dat deze bij tennis erg hoog is. Dit duidt erop dat tennisclubs met een hoge contributie vaak ook de grootste procentuele contributiestijging hebben doorgevoerd in de afgelopen twee jaar.

⁵ Deze kunnen een waarde hebben tussen 1 (perfecte positieve samenhang) en -1 (perfecte negatieve samenhang), waarbij de waarde 0 staat voor helemaal geen relatie tussen de variabelen. Correlaties zeggen niets over een (oorzakelijk) verband tussen de twee variabelen, daarvoor is veel uitgebreider onderzoek nodig, dat buiten de reikwijdte van de opzet van deze contributiemonitor ligt.

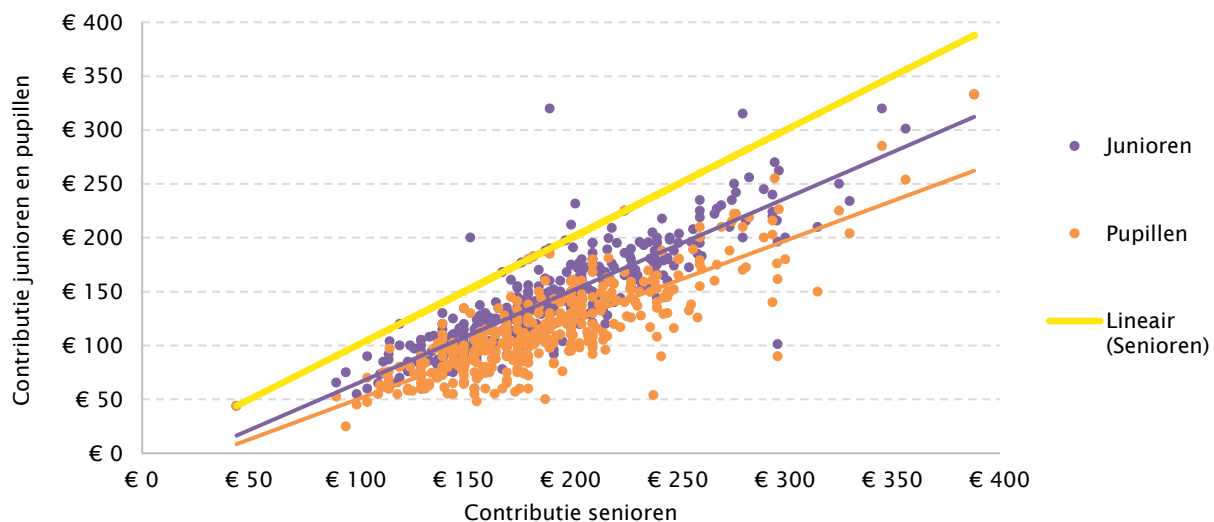
Tabel 3.1 Correlatie met contributie voor senioren van voetbal- en tennisverenigingen in het seizoen 2017/2018

	Voetbal	Tennis
Senioren	1.000	1.000
Junioren	0.866*	0.728*
Pupillen	0.827*	0.533*
Contributiestijging	0.194*	0.756*

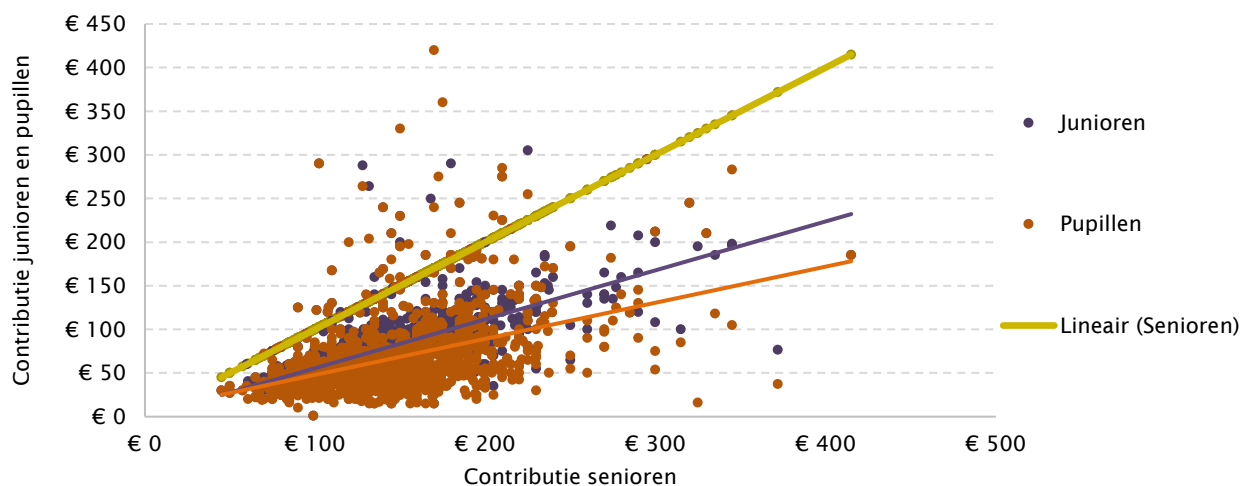
* = significant ($p < 0.05$).

+ = prijsverandering ten opzichte van vorig seizoen bij voetbal, ten opzichte van twee seizoenen eerder bij tennis.

Figuur 3.1 Relatietypen contributies (junioren en pupillen t.o.v. senioren) van voetbalverenigingen in het seizoen 2017/2018 (in euro's)

Figuur 3.2 Relatietypen contributies (junioren en pupillen t.o.v. senioren) van tennisverenigingen in het seizoen 2017/2018 (in euro's)

3.2 Relatie contributies en gemeentekennmerken

Ruimtelijke kenmerken

Voor de verdiepende analyses hebben we de contributies gekoppeld aan gegevens op gemeenteniveau van de betreffende clubs. Allereerst kijken we naar de samenhang van contributiehogten met enkele gemeentelijke kenmerken: mate van stedelijkheid, bevolkingsdichtheid, krimpstatus en de gemiddelde WOZ-waarde van huizen (tabellen 3.2 en 3.3). Voor zowel voetbal als tennis geldt dat er een behoorlijk grote positieve en significante relatie is tussen stedelijkheid en bevolkingsdichtheid (die zelf natuurlijk aan elkaar gerelateerd zijn) enerzijds en de seniorencontributies anderzijds. In stedelijke gebieden zijn dus veelal hogere contributies. Dit geldt ook, maar in veel mindere mate, voor de samenhang met de gemiddelde huizenprijs in een gemeente. Bij voetbalclubs is deze samenhang echter niet significant. Bij krimpstatus is de relatie met contributiehogte negatief en significant: verenigingen in krimpgemeenten hebben in de regel lagere contributies.

Opvallend is verder dat bij voetbal de relatieve contributiestijgingen negatief (en significant) samenhangen met de stedelijkheid en bevolkingsdichtheid. In stedelijke gemeenten waren het afgelopen seizoen de contributiestijgingen dus lager dan in landelijke gemeenten. Bij tennis zien we de een omgekeerde relatie: daar waren de contributiestijgingen in steden juist hoger dan op het platteland.

Tabel 3.2 Correlatie contributies en –stijging voetbalverenigingen naar gemeentekennmerken in het seizoen 2017/2018

	Stedelijkheid	Bevolkingsdichtheid	Krimpstatus	Gem. WOZ-waarde
Senioren	0.460*	0.453*	-0.178*	0.072
Juniores	0.511*	0.523*	-0.213*	0.108
Pupillen	0.523*	0.534*	-0.177*	0.105
Contributiestijging	-0.154*	-0.320*	0.017	-0.003

* = significant ($p < 0.05$).

Tabel 3.3 Correlatie contributies en –stijging tennisverenigingen naar gemeentekennmerken in het seizoen 2017/2018

	Stedelijkheid	Bevolkingsdichtheid	Krimpstatus	Gem. WOZ-waarde
Senioren	0.462*	0.456*	-0.258*	0.184*
Juniores	0.419*	0.393*	-0.241*	0.168*
Pupillen	0.269*	0.253*	-0.153*	0.155*
Contributiestijging	0.344*	0.345*	-0.214*	0.155*

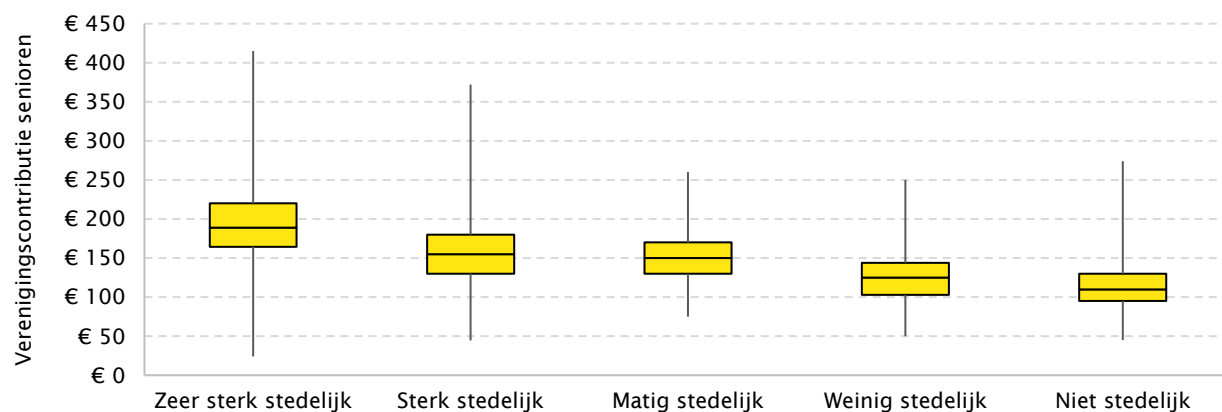
* = significant ($p < 0.05$).

In figuur 3.3 (voetbal) en 3.4 (tennis) zijn de verhoudingen tussen stedelijkheid en contributiehogte ook grafisch weergegeven. Hier wordt per mate van stedelijkheid zichtbaar gemaakt wat de hoogste en laagste contributies (de uiteinden van de verticale lijnen), de middelste contributie (horizontale streep in het rechthoek) en de contributiehogte van het goedkoopste kwart (onderkant rechthoek) en het duurste kwart (bovenkant rechthoek) waren. Hierbij is goed zichtbaar dat naarmate de stedelijkheid afneemt de contributiehogtes, in minimum, maximum en mediaan ook afnemen.

Figuur 3.3 Boxplots stedelijkheid en seniorencontributies voor voetbalverenigingen in het seizoen 2017/2018 (in euro's)

Figuur 3.4 Boxplots stedelijkheid en seniorencontributies voor tennisverenigingen in het seizoen 2017/2018 (in euro's)

Sociaaleconomische kenmerken

Hier gaan we in op sociaaleconomische aspecten van gemeenten en de relatie met de contributie en -ontwikkeling daarvan. Tabellen 3.4 en 3.5 laten de samenhang zien met respectievelijk het aandeel hoger opgeleiden, het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden, het gemiddeld inkomen per persoon en het aandeel personen met een migratie-achtergrond in de gemeente van de voetbal- en tennisclubs. Uit deze tabel is op te maken dat in gemeenten met veel hoger opgeleiden en een hoog aandeel personen met een migratie-achtergrond de contributiehogte veelal hoger is dan die in gemeenten met een lager aandeel hoger opgeleiden en migratie-achtergrond. Figuur 3.5 en 3.6 maken dit beeld voor het aandeel hoger opgeleiden zichtbaar. Hier is ook goed te zien dat er weliswaar een duidelijk positief verband zichtbaar is, maar dat er ook nog veel variatie is tussen de contributiehogtes, gegeven het aandeel hoger opgeleiden in de gemeente. Omdat hoger opgeleiden en allochtonen relatief veel in steden wonen is dit een bevestiging van de constatering in paragraaf 3.2 dat er een positief verband is tussen stedelijkheid en contributiehogte.

In onderstaande tabellen is ook zichtbaar dat er een duidelijk (significant) positief verband is tussen het gemiddelde persoonlijke inkomen in een gemeente en de contributiehogte, maar dat dit veel kleiner, en in het geval van voetbal niet significant, is voor het besteedbaar inkomen per huishouden. De samenstelling van huishoudens (tweeverdieners, alleenstaanden, etc.) speelt hier waarschijnlijk een rol, maar mogelijk gaan ook belastingen en andere (overheids)maatregelen gepaard met nivellering waardoor er in 'armere' gemeenten niet per definitie lagere (of hogere) contributies zijn.

Tabel 3.4 Correlatie contributies voetbalverenigingen naar sociaaleconomische aspecten

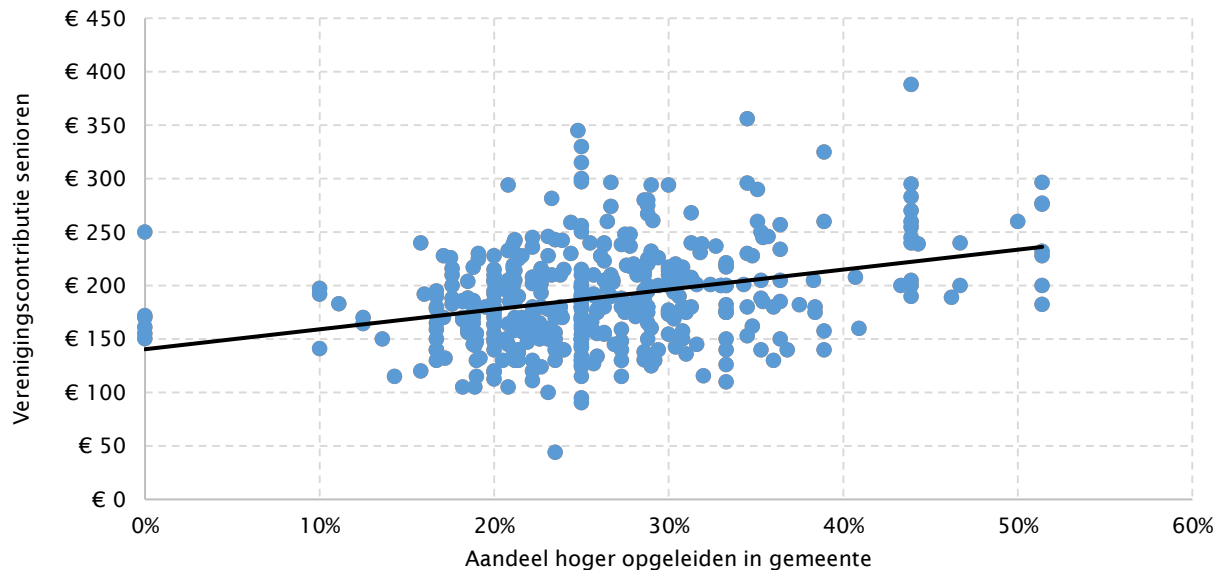
	Hoger opgeleiden	Gem. besteedbaar inkomen per huishouden	Gem. inkomen per persoon	Aandeel personen met een migratie-achtergrond
Senioren	0.341*	0.021	0.241*	0.410*
Junioren	0.388*	0.031	0.298*	0.495*
Pupillen	0.416*	0.034	0.302*	0.505*
Contributiestijging	-0.120	0.013	-0.038	-0.172

* = significant ($p < 0.05$).

Tabel 3.5 Correlatie contributies tennisverenigingen naar sociaaleconomische aspecten

	Hoger opgeleiden	Gem. besteedbaar inkomen per huishouden	Gem. inkomen per persoon	Aandeel personen met een migratie-achtergrond
Senioren	0.369*	0.093*	0.316*	0.425*
Junioren	0.322*	0.087*	0.269*	0.340*
Pupillen	0.217*	0.099*	0.213*	0.222*
Contributiestijging	0.271*	0.068*	0.238*	0.327*

* = significant ($p < 0.05$).

Figuur 3.5 Relatie aandeel hoger opgeleiden in gemeente en seniorencontributie van voetbalverenigingen in het seizoen 2017/2018

Figuur 3.6 Relatie aandeel hoger opgeleiden in gemeente en seniorencontributie van tennisverenigingen in het seizoen 2017/2018

3.3 Relatie contributies sportaanbod en sportbeleid

Tot slot kijken we naar de samenhang tussen de contributiehogte en enkele sportgerelateerde kenmerken. De gemiddelde afstand tot een voetbal- of tennisclub en een sportaccommodatie en het aantal sportverenigingen (per 1.000 inwoners) zegt iets over het sportaanbod in een gemeente. De netto uitgaven per inwoner van de gemeente aan sport zegt iets over het gemeentelijk sportbeleid. Tabellen 3.6 en 3.7 geven de verschillende correlaties weer voor voetbal en tennis. Uit deze analyses blijkt dat er geen duidelijke relatie is tussen de contributiehogte en de gemiddelde afstand tot een club in de specifieke ‘eigen’ sport (voetbal dan wel tennis) en ook amper met de netto gemeentelijke uitgaven aan sport. Wel is er een duidelijk negatief verband met het algemene aanbod van sportaccommodaties en -clubs. Als de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde sportaccommodatie groter wordt, wordt de contributie lager en hetzelfde geldt wanneer het aantal sportverenigingen (per 1.000 inwoners) toeneemt. Ook deze indicatoren hangen samen met de stedelijkheid, want in landelijk gebied is de afstand tot een club of sportaccommodatie vaak groter dan in steden, maar zijn er relatief gezien ook meer (en kleinere) clubs.

Tabel 3.6 Correlatie voetbalcontributies naar indicatoren sport

	Gem. afstand voetbalclub	Gem. afstand sportaccommodatie	Rel. aantal sportverenigingen	Netto uitgaven gemeente aan sport
Senioren	0.017	-0.345*	-0.501*	-0.036
Juniores	0.035	-0.327*	-0.484*	-0.029
Pupillen	0.038	-0.257*	-0.452*	-0.073
Contributiestijging	-0.023	0.150*	0.062*	0.036

* = significant ($p < 0.05$).

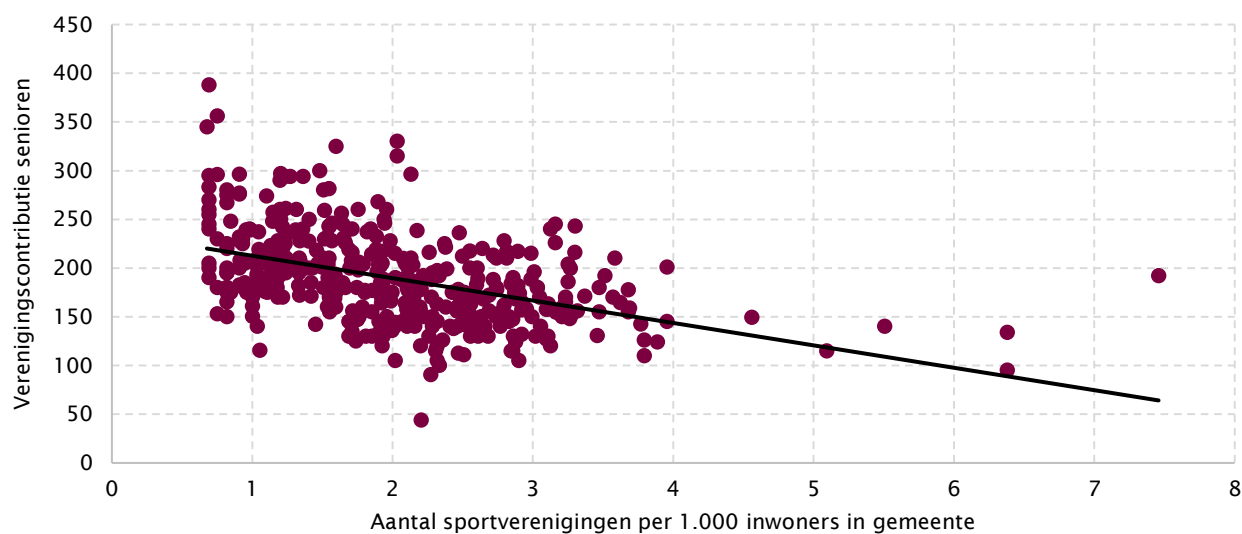

Tabel 3.7 Correlatie tenniscontributies naar indicatoren sport

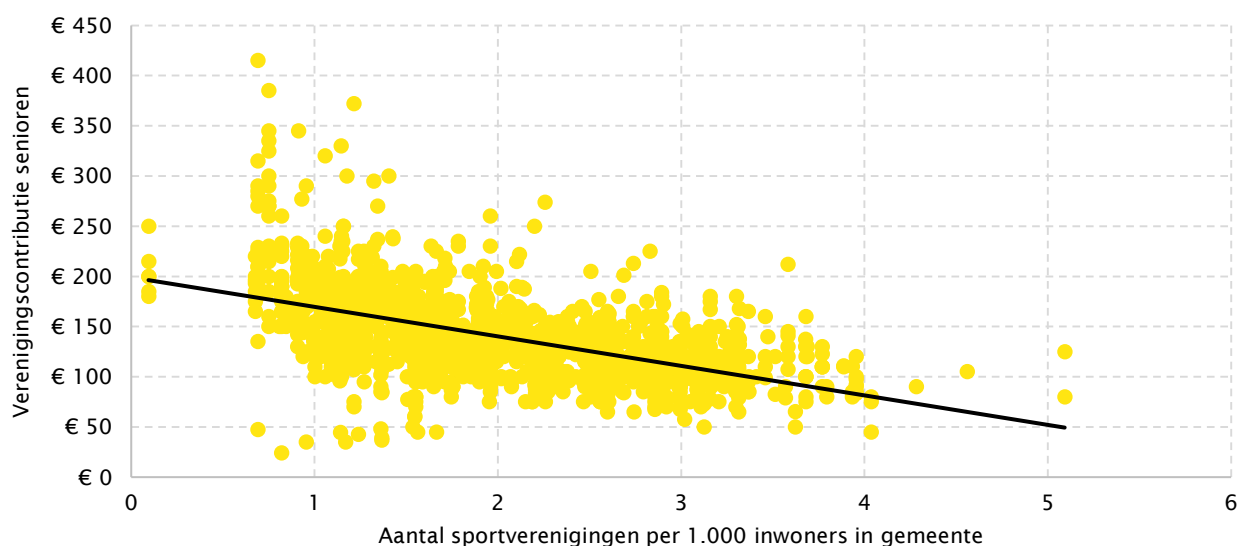
	Gem. afstand tennisclub	Gem. afstand sportaccommodatie	Rel. aantal sportverenigingen	Netto uitgaven gemeente aan sport
Senioren	-0.053	-0.204*	-0.262*	-0.042
Juniores	-0.086*	-0.309*	-0.389*	-0.067*
Pupillen	-0.093*	-0.339*	-0.447*	-0.070*
Contributiestijging	-0.009	-0.242*	-0.342*	-0.065*

* = significant ($p < 0.05$).

Figuur 3.7 Relatie contributie voor senioren van voetbalverenigingen in het seizoen 2017/2018

Figuur 3.8 Relatie contributie voor senioren van tennisverenigingen in het seizoen 2017/2018

3.4 Conclusie

Bij voetbal- en tennisverenigingen is sprake van een sterke relatie tussen de contributie van senioren en die van junioren en pupillen. Bij voetbalclubs is er sprake van een relatief vaste verhouding tussen deze contributies, ongeacht of het in termen van contributies een 'goedkope' of 'dure' vereniging betreft. Bij tennis neemt het relatieve verschil in contributies tussen senioren, junioren en pupillen wel toe naarmate de contributiehoogte stijgt. Bij tennis was daarnaast de relatieve contributiestijging ook groter bij de toch al dure clubs ten opzichte van de clubs met een lage contributie.

Contributies nemen, voor zowel voetbal als tennis, toe met de stedelijkheid van de gemeente waarin de vereniging is gevestigd. Daarmee samenhangend is er ook een positief verband met het aandeel hoger opgeleiden, personen met een migratie-achtergrond en het persoonlijk inkomen. Er is juist een negatief verband tussen de contributiehoogte en de mate van krimpstatus van de gemeente, het aantal verenigingen per 1.000 inwoners en de afstand tot een sportaccommodatie (naarmate de gemeente meer landelijk wordt, neemt de afstand juist toe).

4. Toegangsprijzen zwembaden en ijsbanen

Dit hoofdstuk handelt over de ontwikkeling van de toegangsprijzen voor zwembaden en ijsbanen. Het betreft tarieven voor kaartjes voor incidentele bezoeken en strippenkaarten. Net als in het geval van de contributies, is ook bij de toegangsprijzen onderzocht in hoeverre er samenhang is tussen de tarieven en de kenmerken van de gemeente waar de sportaccommodatie gevestigd is.

4.1 Zwembaden

Gemiddeld kost een zwembezoek op basis van een kaartje voor eenmalige toegang 4,90 euro (tabel 4.1). In vergelijking met de periode 2016/2017 is dat - gecorrigeerd voor de consumentenprijsindex - een geringe stijging van +0,14 euro (+1%).

Tabel 4.1 Gemiddelde toegangsprijs losse kaartverkoop zwembaden naar gemeentekennmerken (krimp- en anticipeerregio, stedelijkheid en inwoneraantal) in 2016/2017 en 2017/2018 (ongewogen, in euro's en procenten)

	2016/2017 (n=131)	2017/2018 (n=268)	Verschil 2016/2017, gecorrigeerd voor CPI (%)
<i>Krimp- en anticipeerregio</i>			
Krimpregio	4,33	4,41	-
Anticipeerregio	4,04	4,94	+ 20%
Overig	4,90	4,94	- 1%
<i>Stedelijkheid</i>			
Zeer sterk stedelijk	4,42	4,40	- 2%
Sterk stedelijk	5,15	5,28	+ 1%
Matig stedelijk	4,81	5,19	+ 6%
Weinig stedelijk	4,87	4,90	- 1%
Niet-stedelijk	3,91	4,34	+ 9%
<i>Inwoneraantal</i>			
200.000 of meer	3,94	4,22	+ 6%
85.000 - 200.000	4,80	5,09	+ 4%
25.000 - 85.000	4,85	4,88	- 1%
Minder dan 25.000	4,96	4,96	- 1%
Gemiddelde toegangsprijs	4,76	4,90	+ 1%

* De ConsumentenPrijsIndex (CPI) geeft de inflatie weer als procentuele verandering ten opzichte van dezelfde periode als het jaar daarvoor. Voor deze analyse is gebruikgemaakt van een CPI van 1,5 procent (januari 2018 t.o.v. januari 2017).

Wanneer de uitsplitsing tussen zwembaden gemaakt wordt naar het hebben van een recreatief zwemgedeelte of niet, kost een los kaartje gemiddeld 30 procent meer bij een zwembad met recreatief zwemgedeelte (€ 1,31; tabel 4.2). De grootste verschillen zijn te zien in de krimp- en anticipieerregio's en kleine steden/dorpen met minder dan 25.000 inwoners. Hier ligt de prijs voor een los kaartje gemiddeld 40 procent (of meer) hoger bij een zwembad met recreatief gedeelte.

Tabel 4.2 Gemiddelde toegangsprijs losse kaartverkoop zwembaden naar zwembad met en zonder recreatief gedeelte in 2017/2018 (in euro's en procenten, n=268)

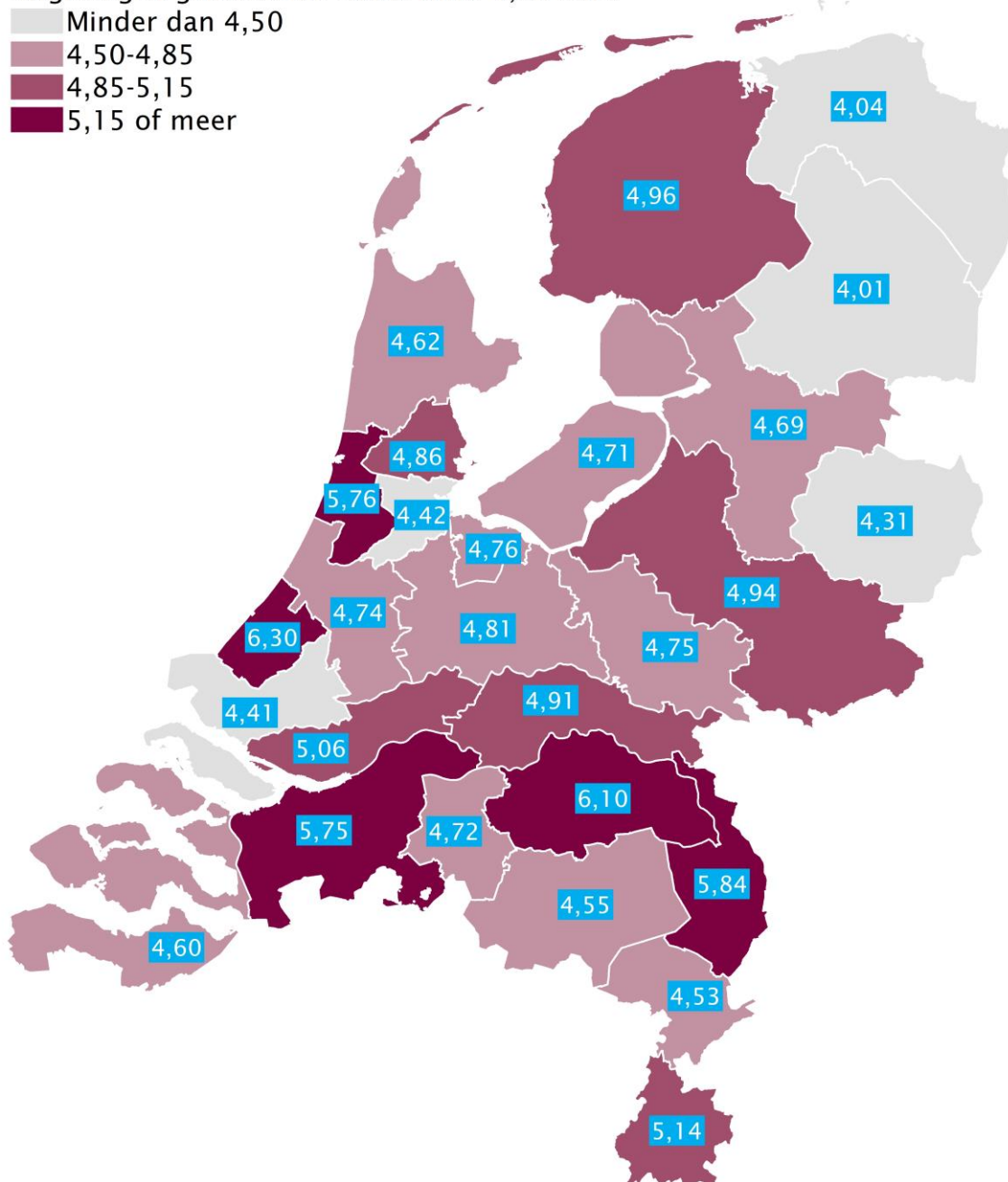
	Zonder recreatief gedeelte (n=149)	Met recreatief gedeelte (n=119)	Prijsverschil met recreatief gedeelte (zonder =100%; %)
<i>Krimp- en anticipieerregio</i>			
Krimpregio	3,96	5,77	+ 46%
Anticipieerregio	4,00	5,88	+ 47%
Overig	4,43	5,55	+ 25%
<i>Stedelijkheid</i>			
Zeer sterk stedelijk	4,19	4,68	+ 12%
Sterk stedelijk	4,63	5,65	+ 22%
Matig stedelijk	4,41	5,82	+ 32%
Weinig stedelijk	4,39	5,97	+ 36%
Niet-stedelijk	3,92	5,24	+ 34%
<i>Inwoneraantal</i>			
200.000 of meer	3,67	4,56	+ 24%
85.000 - 200.000	4,55	5,79	+ 27%
25.000 - 85.000	4,28	5,54	+ 29%
Minder dan 25.000	4,34	6,07	+ 40%
Gemiddelde toegangsprijs	4,31	5,62	+ 30%

Recreatief gedeelte: apart bad met fonteinen/stroomversnellingen/glijbaan/spuiten etc.

Kaart 4.1 Gemiddelde toegangsprijs zwembaden naar VSG-regio, in 2017/2018 (in euro's, n=268)

Ongewogen gemiddelde Nederland: 4,90 euro

- Minder dan 4,50
- 4,50-4,85
- 4,85-5,15
- 5,15 of meer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

4.2 Ijsbanen

De gemiddelde toegangsprijs van ijsbanen is 7,02 euro en ligt hiermee iets lager dan vorig jaar, toen kostte een toegangskaartje gemiddeld 7,18 euro; zie tabel 4.3. De toegangsprijzen liggen in 2017/'18 tussen de 5 en 10 euro. De toegangsprijs voor het Leisure World Ice Center in Dronten en het IJssportcentrum in Eindhoven zijn het afgelopen jaar met respectievelijk 4,20 euro en 1,50 euro gedaald. In Eindhoven is dit een daling van 21 procent en hangt mogelijk samen met de recente privatisering van de accommodatie. De toegangsprijs in 2017/2018 voor de schaatshal in Groningen (Kardinge) is in twee jaar procentueel het sterkst gestegen, namelijk met 10 procent (t.o.v. 2015/2016).

Tabel 4.3 Toegangsprijs ijsbanen in de periode 2015-2018 en de prijsverandering t.o.v. 2015/2016 (in euro's en procenten, gesorteerd op toegangsprijs laag-hoog in 2017/2018, n=22)

Ijsbaan	Plaats	Toegangsprijs (€)			Prijsverandering gecorrigeerd voor CPI t.o.v. 2015/2016**	
		2015/2016	2016/2017	2017/2018	2016/2017	2017/2018
Schaatsbaan*	Rotterdam	5,00	5,50	5,00	+ 8%	- 3%
Schaatshal	Leiden	5,00	5,10	5,50	0 %	7%
Sportboulevard	Dordrecht		5,60	5,60	-	-
De Meent*	Alkmaar	5,50	5,60	5,80	0 %	+ 2%
Glanerbrook*	Geleen	5,75	5,90	5,95	+ 1%	0 %
Kunstijsbaan*	Breda	6,30	6,35	6,40	- 1%	- 2%
Ijsbaan Ireen Wüst*	Tilburg	6,35	6,40	6,45	- 1%	- 2%
Elfstedenhal*	Leeuwarden	6,50	6,50	6,50	- 2%	- 3%
IJssportcentrum*	Eindhoven	8,00	8,00	6,50	- 2%	- 21%
Ijsbaan Haarlem*	Haarlem	6,30	6,50	6,60	+ 1%	+ 1%
De Westfries*	Hoorn	6,50	6,50	6,70	- 2%	0 %
Twente Ijsbaan*	Enschede	6,75	6,75	7,00	- 2%	0 %
De Scheg*	Deventer	6,80	6,95	7,10	0 %	+ 1%
Ijscomplex Jaap Eden*	Amsterdam	6,80	6,90	7,20	0 %	+ 3%
Kardinge*	Groningen	6,50	7,25	7,40	+ 10%	+ 10%
Triavium	Nijmegen	7,25	7,25	7,40	- 2%	- 1%
Silverdome PWA	Zoetermeer	7,50	7,50	7,50	- 2%	- 3%
De Uithof*	Den Haag	8,00	8,00	8,00	- 2%	- 3%
Thialf*	Heerenveen	7,50	8,00	8,00	+ 5%	+ 3%
Sportiom	Den Bosch	7,95	8,95	8,95	+ 11%	+ 9%
De Vechtsebanen*	Utrecht	8,50	8,50	9,00	- 2%	+ 3%
Leisure World Ice Center*	Dronten		14,00	9,80	-	-
Gemiddeld		6,74	7,18	7,02	+ 5%	+ 1%

* Ijsbanen met een 400-meterbaan.

** De ConsumentenPrijsIndex (CPI) geeft de inflatie weer als procentuele verandering ten opzichte van dezelfde periode als het jaar daarvoor. Voor deze analyse is gebruikgemaakt van een CPI van 1,7 procent voor januari 2017 t.o.v. januari 2016 en van 1,5 procent voor januari 2018 t.o.v. januari 2017.

Bij veertien ijsbanen worden strippenkaarten aangeboden (tabel 4.4), variërend van vijf tot en met twaalf strippen. De prijs per strip is het goedkoopste bij de schaatshal in Leiden (4,95 euro) en het duurste bij de Vechtsebanen in Utrecht (8,27 euro).

Tabel 4.4 Strippenkaarten ijsbanen in 2017/2018 (in euro's en aantallen, n=14)

Ijsbaan	Plaats	Strippenkaart	Aantal strippen	Prijs per strip
Schaatshal	Leiden	49,5	10	4,95
Ijscomplex Jaap Eden	Amsterdam	52	10	5,20
De Meent	Alkmaar	52,2	10	5,22
Elfstedenhal	Leeuwarden	60	11	5,45
Twente Ijsbaan	Enschede	63,25	11	5,75
Ijsbaan Ireen Wüst	Tilburg	57,85	10	5,79
Kunstijsbaan	Breda	64	11	5,82
De Westfries	Hoorn	60,3	10	6,03
De Scheg	Deventer	60,35	10	6,04
Kardinge	Groningen	74	12	6,17
De Uithof	Den Haag	80	12	6,67
Silverdome PWA	Zoetermeer	33,5	5	6,70
Thialf	Heerenveen	68	10	6,80
De Vechtsebanen	Utrecht	49,6	6	8,27

4.3 Conclusie

De toegangsprijs voor zwembaden zijn het afgelopen jaar - verrekend met de ConsumentenPrijsIndex (CPI) - gering gestegen (+ 1%). De toegangsprijs in anticipeerregio's is met 20 procent wel aanzienlijk toegenomen. Naar regio is de laagste toegangsprijs in Noordoost-Nederland te vinden. Daarnaast ligt de gemiddelde toegangsprijs voor zwembaden met een recreatief gedeelte gemiddeld 30 procent hoger dan zonder recreatief gedeelte.

Bij ijsbanen is de vergelijking van de toegangsprijzen ten opzichte van 2015/2016 gemaakt. In het seizoen 2016/2017 zijn de toegangsprijzen met 5 procent gestegen (gecorrigeerd voor de ConsumentenPrijsIndex). In het afgelopen seizoen (2017/2018) is de gemiddelde toegangsprijs met 1 procent gedaald t.o.v. 2015/2016. Deze daling komt met name doordat twee zwembaden de prijs aanzienlijk hebben verlaagd.

5. Conclusie

5.1 Samenvatting

In dit rapport zijn de ‘kale’ contributies van 2.286 sportverenigingen in vijf verschillende sporttakken (voetbal, korfbal, rugby, tennis en basketbal) in kaart gebracht. Extra trainingen, afkoop van vrijwilligerswerk en eventuele andere additionele kosten zijn niet in de kale contributie verdisconteerd. Bij de interpretatie van de uitkomsten is het belangrijk te weten dat bij tennisverenigingen de trainingskosten meestal niet in de contributie zijn opgenomen.

Wat betreft senioren zijn de ongewogen gemiddelde contributies van basketbalverenigingen het hoogst (260 euro), gevolgd door korfbal (233 euro), rugby (228 euro), voetbal (189 euro) en tennis (141 euro). Bij tennisverenigingen is het verschil tussen de hoogste en laagste contributie voor senioren het grootst en bij rugby zijn de onderlinge verschillen het kleinst. Bij junioren en pupillen is er een vergelijkbaar beeld. Ook bij die doelgroepen hebben basketbalclubs de hoogste ongewogen gemiddelde contributie en tennisclubs de laagste, en is het verschil tussen de hoogste en laagste contributie het grootst bij tennis en zijn bij rugby de onderlinge verschillen het kleinst.

De ongewogen gemiddelde contributies van de sportverenigingen in de vijf takken van sport is voor senioren, junioren en pupillen onderstaand samengevat.

Tabel 5.1 Ongewogen gemiddelde contributies sportverenigingen in vijf takken van sport voor senioren, junioren en pupillen in 2017/2018 (in euro's)

	Senioren	Junioren	Pupillen
Korfbal	233	171	126
Rugby	228	153	115
Basketbal	260	227	177
Tennis	141	79	65
Voetbal	189	141	116

Wanneer de contributies van sportverenigingen in de vijf takken van sport worden vergeleken, valt een aantal overeenkomsten op. Voor alle vijf takken van sport geldt grosso modo dat de gemiddelde contributie in stedelijke gebieden hoger is dan in rurale gebieden. Daarnaast is de gemiddelde contributie hoger in gemeenten waar het inkomen van de bevolking op een relatief hoog peil ligt. Ten opzichte van gemeenten met een relatief laag gemiddeld maandinkomen is dit een toename voor senioren van 13 procent, voor junioren 19 procent en voor pupillen 24 procent. In die zin dragen de sterkste schouders de zwaarste financiële lasten. Deze bevindingen liggen in lijn met het feit dat de gemiddelde contributie hoger is in regio's waar relatief veel personen met een migratie-achtergrond wonen (deze doelgroep concentreert zich in verstedelijkte gebieden). Voor het sportstimuleringsbeleid is dit een interessante uitkomst. Personen met een migratie-achtergrond hebben een relatief lage sportdeelname en juist in de gemeenten waar die groep relatief goed is vertegenwoordigd, is de gemiddelde contributie relatief hoog. Er wordt weliswaar financiële steun voor sportdeelname verstrekt aan gezinnen met weinig geld, maar dat is met name gericht op de jeugd (bijvoorbeeld door het Jeugdfonds Sport & Cultuur). Een relevante vraag in dit kader is of personen met een migratie-achtergrond vaker dan andere Nederlanders de kosten verbonden aan sportdeelname in het algemeen bezwaarlijk vinden. Onderzoek leert dat dit niet het geval is (Hover & Van Eldert, 2018). Het is echter niet uitgesloten dat de kosten verbonden aan het sporten in clubverband wel een belemmering vormen.

Uit additionele analyses ten aanzien van voetbal en tennis is gebleken dat er een sterke relatie bestaat tussen de contributie van senioren enerzijds en die van junioren en pupillen anderzijds. Bij voetbalclubs is er sprake van een relatief vaste verhouding tussen deze contributies, ongeacht of het in termen van contributies een ‘goedkope’ of ‘dure’ vereniging betreft. Bij tennis neemt het relatieve verschil in contributies tussen senioren, junioren en pupillen wel toe naarmate de contributie stijgt.

De verdiepende analyses leren ook dat contributies voor voetbal- als tennisverenigingen toenemen met de stedelijkheid van de gemeente waarin de vereniging gevestigd is. Daarmee samenhangend is er ook een positief verband met het aandeel hoger opgeleiden, personen met een migratie-achtergrond en het persoonlijk inkomen. Daarentegen is er een negatief verband tussen de contributie en de mate van krimpstatus van de gemeente, het aantal verenigingen per 1.000 inwoners en de afstand tot een sportaccommodatie.

Naast de gemiddelde contributies voor sportverenigingen zijn de toegangsprijzen voor (alle) 22 ijsbanen en voor 268 zwembaden in dit rapport opgenomen. Een toegangsbewijs voor een zwembad kost in 2017/2018 gemiddeld 4,90 euro. In vergelijking met de periode 2016/2017 is dat - gecorrigeerd voor de consumentenprijsindex - een stijging van + 0,14 euro (+1%). De gemiddelde toegangsprijs van ijsbanen is 7,02 euro en ligt hiermee lager dan in 2016/2017 (-2%).

5.2 Vervolg

Voor 2018/2019 is door het Mulier Instituut en de HAN een 2-meting gepland waarmee aan de 0-meting (2016/2017) en deze 1-meting (2017/2018) een vervolg wordt gegeven. De contributies van sportverenigingen in één tak van sport worden tweejaarlijks gemonitord (zie ook hoofdstuk 1). Dit impliceert dat de contributies van sportverenigingen in de takken van sport die bij de 0-meting in beeld zijn gebracht (atletiek, handbal, hockey, volleybal) bij de 2-meting opnieuw op een rijtje worden gezet. De tarieven van zwembaden en ijsbanen worden wel elk jaar vergeleken, waarbij wordt gecorrigeerd voor het consumentenprijsindexcijfer. De intentie is om deze informatie ook daarna te blijven verzamelen, om zo de ontwikkeling van de contributies en toegangsprijzen te kunnen monitoren.

Referenties

CBS Statline (2018). *Kerncijfers wijken en buurten 2017*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Centrecourt KNLTB (z.j.). *Contributies en tarieven*. Geraadpleegd op 20 januari 2018, van <https://www.centrecourt.nl/themas/juridische-en-financiele-zaken/contributies-en-tarieven/>.

Davids, A., Roest, J. van der, Poel, H. van der, Schoemaker, J., Genderen, S. van & Boer, W. de (2017). *Contributiemonitor 2016/2017. Contributies in de Nederlandse sport*. Utrecht: Mulier instituut.

Hover, P. & Eldert, P. van (2018). *Consumentenuitgaven aan sport 2018* (in voorbereiding). Utrecht: Mulier Instituut.

KNKV (z.j.). *Heffingenregeling kalenderjaar 2018*. Gedownload op 20 januari 2018, van http://www.knk.nl/userfiles/KNKV_corporate/Organisatie/Heffingenregeling_2018_23-01-2018.pdf.

KNVB (z.j.). *Wat is de KNVB contributie voor een senior, junior of pupil per seizoen?* Geraadpleegd op 20 januari 2018, van <https://www.knvb.nl/over-ons/contact/vraag-en-antwoord/stel-hier-je-vraag/detail/468?page=0>.

NBB (Nederlandse Basketball Bond, 2017). *Overzicht vergoedingen en tarieven 2018*. Gedownload op 20 januari 2018, van https://www.basketball.nl/media/algemeen/officielemededelingen/Tarievenlijst2018_def.2.pdf.

NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info (2018). *Sportbondleden per gemeente*. Afkomstig van <https://www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart/lidmaatschappen-sportvereniging#!node-sportbondleden-gemeente>.

Roovers, J. (2017). *Contributies 2017-2018*. Amsterdam: Rugby Nederland.

Bijlage 1 Steekproefomvang 1-meting naar VSG-regio in 2017/2018

	Korfbal			Rugby			Basketbal			Tennis			Voetbal			Zwembaden
	S.	J.	P.	S.	J.	P.	S.	J.	P.	S.	J.	P.	S.	J.	P.	
Amsterdam-Amstelland	4	4	4	2	2	2	3	3	3	40	36	33	13	13	13	12
Brabant-Noord	5	5	4	2	3	3	4	4	4	69	68	68	17	17	16	11
Drenthe	8	8	8	3	3	3	0	0	0	47	45	44	13	12	12	10
Flevoland	2	2	2	1	1	1	0	0	0	23	23	22	5	5	5	10
Fryslân	10	10	10	2	2	2	0	0	0	98	97	94	22	22	22	11
Gelderland-Midden	8	8	8	3	3	3	1	0	0	55	54	54	16	16	14	10
Gelderland-Zuid	5	5	5	2	2	2	0	0	0	57	56	55	16	17	17	10
Gooi en Vechtstreek	3	3	4	1	1	1	1	1	1	22	22	22	4	3	3	8
Groningen	9	9	9	2	2	2	0	0	0	68	64	62	21	19	20	9
Haaglanden	2	2	2	3	3	3	3	3	3	51	48	48	13	12	11	11
Hollands Midden	8	8	8	4	4	4	13	13	13	66	65	64	17	17	16	10
IJsselland	6	6	6	2	2	2	3	3	3	44	43	43	13	12	11	10
Kennemerland	5	5	5	2	2	1	4	4	4	39	39	39	7	7	7	10
Limburg-Noord	5	5	5	0	0	0	0	0	0	71	71	70	17	17	17	11
Midden- en West-Brabant	6	6	6	4	4	4	8	8	8	96	94	92	24	23	23	9
Noord- en Oost-Gelderland	8	8	8	1	1	1	3	3	3	78	77	76	24	24	24	11
Noord-Holland-Noord	3	3	3	4	4	4	4	4	4	83	82	82	14	15	15	10
Rotterdam-Rijnmond	5	5	5	3	3	3	6	6	5	60	57	56	26	24	23	9
Twente	2	2	2	3	3	3	6	6	6	76	72	73	13	13	12	10
Utrecht	5	5	5	3	4	3	15	15	16	104	102	102	34	33	34	10
Zaanstreek-Waterland	3	3	3	1	1	1	4	4	3	28	28	27	11	11	11	9
Zeeland	4	4	4	2	2	2	3	3	3	62	62	62	13	13	13	10
Zuid-Holland-Zuid	6	6	6	0	0	0	5	5	5	40	39	39	18	18	18	8
Zuid-Limburg	1	1	1	0	0	0	0	0	0	53	52	51	16	16	16	10
Zuidoost-Brabant	12	12	12	2	2	2	9	9	9	76	73	73	23	22	21	9
Totaal	135	135	135	52	54	52	95	94	93	1.506	1.469	1.451	410	401	394	268

S.=senioren, J.=junioren, P.=pupillen.

Bijlage 2 Studenten voor datacollectie

Dit onderzoek zou niet tot stand zijn gekomen zonder de medewerking van de volgende studenten van de minor Sport & Economie 2017-2018 van de HAN en stagiairs van het Mulier Instituut.

Tabel b2.1 Namen van de studenten van de HAN die de contributiehoogtes van voetbal, korfbal, rugby en basketbal hebben opgezocht

Jeroen Aaldering	Fenne Pennings	Rob van Sonsbeek
Robbin Aalders	Jessy Ribeiro Domingues	Jeroen van Steenbeek
Jeroen Achterkamp	Dylan Ribeiro Domingues	Joeri van Thiel
Jens Arnouts	Niels Romeijn	Daan van Veenendaal
Ron Baars	Bjorn Schaap	Manon van Veghel
Eline Bakker	Rick Schoemakers	Wessel van Vliet
Ricardo Bod	Tijl Schraven	Casper van de Kleut
Ward Boekesteijn	Willemien Schriemer	Luuk van de Klundert
Martijn Doolaard	Bonita Theunissen	Carlo van den Beukel
Dirk Fransen	Sam Verheijden	Mark van der Burgt
Aron Geluk	Lise Visser	Pim van der Eijk
Roald Harmsen	Angelo Vlastuin	Jasper Boelders
Marko Helmond	Marco Wensing	Sander Botman
Guus Hendriks	Stephan Wenting	Melvin Brinkhuis
Luc Hermanussen	Rafaël Wessels	Mitchell Cattenstart
Roy Hermanussen	Bob Zomerhuis	Renée Gruijters
Rik Hutjens	Jelmer de Jong	Daan Mennen
Fatih Ilkhan	Stan de Laat	Kim Mulder
Simon Kamps	Ian de Meyer	Jurrien Peuter
Sefa Kamus	Frank de Witte	Mike Pijnenburg
Merveille Katendi	Jos den Braber	Emma Renders
Job Klösters	Lisa van Arkel	Indy Rongen
Dennis Kock	Remco van Deelen	Bart Schouten
Niels Kornelis	Derek van Eck	Seger Verheij
Mirthe Kortleve	Max van Haaren	Jasper Verschuur
Jop Kortooms	Silvan van Hierden	Koen Verstraten
Jeroen Meijers	Femke van Iersel	Wessel Vervoort
Kacper Meulenbroek	Cheyenne van Kreijl	Petra Vrienten
Cindy Pan	Bob van Schaijk	Marthe Westerbroek

Tabel b2.2 Namen van stagiairs van het Mulier Instituut die de contributiehoogtes van tennis, zwembaden en ijsbanen hebben opgezocht

Joey Wolsink	Arjan Houwers	Sabine Schootemeijer
Luca Brouwer		

Bijlage 3 Contributie per sporttak 1-meting naar VSG-regio in 2017/2018 (in euro's)

	Korfbal			Rugby			Basketbal			Tennis			Voetbal		
	S.	J.	P.	S.	J.	P.	S.	J.	P.	S.	J.	P.	S.	J.	P.
Amsterdam-Amstelland	244	178	133	293	178	138	265	282	164	202	110	93	257	224	184
Brabant-Noord	180	137	103	216	131	102	249	216	177	125	70	52	149	106	82
Drenthe	225	166	128	164	87	70				115	65	53	192	139	115
Flevoland	309	246	206	261	202	168				152	92	75	264	214	172
Fryslân	222	154	106	257	143	96				116	61	48	170	118	86
Gelderland-Midden	262	199	137	163	128	105	180			155	86	66	206	159	137
Gelderland-Zuid	209	168	133	269	174	119				136	69	58	188	148	121
Gooi en Vechtstreek	236	153	130	297	168	129	210	210	210	191	121	117	242	193	179
Groningen	189	140	96	215	142	82				101	56	47	167	115	93
Haaglanden	307	264	209	240	199	146	347	318	273	208	125	87	244	198	162
Hollands Midden	233	193	140	235	163	121	261	244	181	169	103	85	198	144	119
IJsselland	207	160	115	240	160	108	252	205	177	134	79	75	168	108	92
Kenemerland	227	178	132	247	167	157	271	225	171	180	129	117	244	183	147
Limburg-Noord	208	170	128							118	64	58	151	110	96
Midden- en West-Brabant	196	149	94	237	149	123	270	218	163	140	73	55	167	124	104
Noord- en Oost-Gelderland	235	173	132	160	140	100	259	236	169	149	76	64	196	143	115
Noord-Holland-Noord	205	161	120	226	157	119	241	193	147	122	73	60	158	120	88
Rotterdam-Rijnmond	256	202	151	240	168	122	225	193	164	176	93	70	199	157	132
Twente	218	170	131	211	145	106	278	219	144	126	73	66	227	145	117
Utrecht	272	206	140	235	138	126	290	262	208	170	97	80	216	165	138
Zaanstreek-Waterland	237	185	144	253	190	132	248	218	183	142	83	63	189	153	120
Zeeland	194	146	106	205	156	115	200	173	140	104	54	46	157	115	85
Zuid-Holland-Zuid	234	180	142				265	217	176	153	77	77	196	141	115
Zuid-Limburg	240	204	72							129	65	51	175	131	120
Zuidoost-Brabant	192	151	117	213	153	102	227	189	153	122	64	52	154	117	95
Totaal	180	137	103	228	153	115	260	227	177	141	79	65	189	141	116

S.=senioren, J.=juniores, P.=pupillen.

Bijlage 4 Aanvullende analyses 0-meting

De contributies van de sportverenigingen die sporten aanbieden die in de 1-meting zijn onderzocht, zijn geanalyseerd op basis van gemeentelijke kenmerken: migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel inwoners met een verenigingslidmaatschap. Die analyse is bij de onderzochte sporttakken in de 0-meting niet uitgevoerd. In deze bijlage is met terugwerkende kracht verslag gedaan van deze exercitie. Er is volstaan met de presentatie van tabellen.

Hockey

Tabel b4.1 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren en junioren van hockeyverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2016/2017 (in euro's)

	Senioren (n=292)	Junioren (n=290)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>		
80% Nederlandse achtergrond	236	197
60% Nederlandse achtergrond	274	243
40% Nederlandse achtergrond	236	197
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>		
Tot 50 euro	280	251
50 tot 65 euro	290	267
65 tot 80 euro	273	237
80 euro of meer	278	262
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner</i>		
Laag (< 23.000)	234	205
Middel (23.000 – 25.000)	270	241
Hoog (> 25.000)	300	278
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>		
0 tot 25 procent	276	261
25 tot 30 procent	289	260
30 procent of meer	285	255
Gemiddelde contributie	281	255

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Atletiek

Tabel b4.2 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren en junioren van atletiekverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2016/2017 (in euro's)

	Senioren (n=184)	Junioren (n=179)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>		
80% Nederlandse achtergrond	137	111
60% Nederlandse achtergrond	168	140
40% Nederlandse achtergrond	177	152
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>		
Tot 50 euro	164	137
50 tot 65 euro	170	144
65 tot 80 euro	166	137
80 euro of meer	183	153
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner</i>		
Laag (< 23.000)	164	134
Middel (23.000 – 25.000)	161	132
Hoog (> 25.000)	184	158
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>		
0 tot 25 procent	185	154
25 tot 30 procent	172	144
30 procent of meer	149	126
Gemiddelde contributie	172	144

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Volleybal

Tabel b4.3 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren en junioren van volleybalverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2016/2017 (in euro's)

	Senioren (n=149)	Junioren (n=146)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>		
80% Nederlandse achtergrond	209	152
60% Nederlandse achtergrond	234	180
40% Nederlandse achtergrond	231	188
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>		
Tot 50 euro	232	188
50 tot 65 euro	223	165
65 tot 80 euro	207	169
80 euro of meer	233	174
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner</i>		
Laag (< 23.000)	209	155
Middel (23.000 – 25.000)	228	181
Hoog (> 25.000)	232	179
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>		
0 tot 25 procent	218	250
25 tot 30 procent	174	196
30 procent of meer	218	250
Gemiddelde contributie	225	174

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Handbal

Tabel b4.4 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren en junioren van handbalverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2016/2017 (in euro's)

	Senioren (n=164)	Junioren (n=153)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>		
80% Nederlandse achtergrond	220	162
60% Nederlandse achtergrond	250	190
40% Nederlandse achtergrond	240	183
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>		
Tot 50 euro	231	177
50 tot 65 euro	259	196
65 tot 80 euro	230	173
80 euro of meer	245	187
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner</i>		
Laag (< 23.000)	246	182
Middel (23.000 – 25.000)	235	176
Hoog (> 25.000)	252	197
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>		
0 tot 25 procent	264	246
25 tot 30 procent	206	190
30 procent of meer	264	246
Gemiddelde contributie	243	185

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.
Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Tennis

Tabel b4.5 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren en junioren van tennisverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2015/2016 (in euro's)

	Senioren (n=1.506)	Junioren (n=1.465)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>		
80% Nederlandse achtergrond	147	90
60% Nederlandse achtergrond	136	76
40% Nederlandse achtergrond	116	62
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>		
Tot 50 euro	135	73
50 tot 65 euro	137	78
65 tot 80 euro	136	81
80 euro of meer	147	81
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner</i>		
Laag (< 23.000)	115	64
Middel (23.000 – 25.000)	130	73
Hoog (> 25.000)	157	89
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>		
0 tot 25 procent	150	85
25 tot 30 procent	139	78
30 procent of meer	132	74
Gemiddelde contributie	139	78

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Voetbal

Tabel b6.6 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren en junioren van voetbalverenigingen naar achtergrondkenmerken (migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en aandeel verenigingslidmaatschap) in 2016/2017 (in euro's)

	Senioren (n=464)	Junioren (n=460)
<i>Migratie-achtergrond inwoners*</i>		
80% Nederlandse achtergrond	202	156
60% Nederlandse achtergrond	194	148
40% Nederlandse achtergrond	170	119
<i>Sportuitgaven per inwoner</i>		
Tot 50 euro	196	145
50 tot 65 euro	198	154
65 tot 80 euro	189	141
80 euro of meer	202	155
<i>Gemiddeld maandinkomen per inwoner</i>		
Laag (< 23.000)	180	129
Middel (23.000 – 25.000)	186	142
Hoog (> 25.000)	212	164
<i>Aandeel verenigingslidmaatschap inwoners</i>		
0 tot 25 procent	204	161
25 tot 30 procent	193	142
30 procent of meer	194	144
Gemiddelde contributie	197	150

Bron: CBS, 2018; NOC*NSF/Volksgezondheidszorg.info, 2017; Contributiemonitor 2017/2018, Mulier Instituut/HAN.

Bewerking: Mulier Instituut.

Noot: de migratie-achtergrond, sportuitgaven per inwoner, gemiddeld maandinkomen per inwoner en het aandeel verenigingslidmaatschap hebben betrekking op de gemeente waar de desbetreffende vereniging gevestigd is.

* Onder een Nederlandse achtergrond wordt een persoon verstaan waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Bijlage 5 Aanvullende analyses korfbal en tennis

Korfbal

Tabel b5.1 Gemiddelde korfbalcontributie in 2017/2018 naar KNKV-district (in euro's, n=135)

	Senioren (n=135)	Junioren (n=135)	Pupillen (n=135)
Gemiddeld	223	171	126
District Noord	211	152	109
District Noord-West	243	190	142
District Oost	246	188	137
District Zuid	195	154	115
District Zuid-West	217	168	124

Bron: KNLTB, 2018; Contributiemonitor 2017/2018 (Mulier Instituut/HAN).

Tennis

Tabel b5.2 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren (n=1.506), junioren (n=1.469) en pupillen (n=1.451) van tennisverenigingen naar KNLTB-district in 2017/2018 (in euro's)

	Contributie senioren 2017- 2018	Contributie junioren 2017-2018	Contributie pupillen 2017-2018
Totaal	141	79	65
Centraal-Brabant	140	76	57
Den Haag	218	132	91
Friesland	114	59	47
Gelderland	148	79	64
Groningen/Drenthe	107	60	50
IJmond	199	122	110
Leiden	174	103	84
Limburg	123	64	55
Noord-Holland Noord	128	77	63
Oost-Brabant	118	63	51
Overijssel	125	74	67
Rotterdam	165	89	75
Utrecht	173	102	87
West-Brabant	138	72	54
Zeeland	104	54	45

Bron: KNLTB, 2018; Contributiemonitor 2017/2018 (Mulier Instituut/HAN).

Tabel b5.3 Gemiddelde tenniscontributie in 2017/2018 naar grootte tennisvereniging (in euro's)

	Contributie senioren 2017-2018	Contributie junioren 2017-2018	Contributie pupillen 2017-2018
Totaal	141	79	65
Klein (< 150 leden)	117	62	54
Middel (150 – 450 leden)	144	79	65
Groot (> 450 leden)	170	101	80

Bron: KNLTB, 2018; Contributiemonitor 2017/2018 (Mulier Instituut/HAN).

Tabel b5.4 Gemiddelde tenniscontributie in 2017/2018 naar aantal buitenbanen (in euro's)

	Totaal	1 t/m 3 banen (n=306)	4 t/m 6 banen (n=571)	7 t/m 9 banen (n=330)	10 banen of meer (n=271)
Senioren (n=1.506)	141	109	134	157	176
Junioren (n=1.469)	79	59	74	89	102
Pupillen (n=1.451)	65	52	63	72	78

Bron: KNLTB, 2018; Contributiemonitor 2017/2018 (Mulier Instituut/HAN).

Tabel b5.5 Gemiddelde tenniscontributie in 2017/2018 naar aantal binnenbanen (in euro's)

	Totaal	0 banen (n=1.503)	1 of 2 banen (n=44)	3 of 4 banen (n=52)	5 banen of meer (n=41)
Senioren (n=1.506)	141	139	150	166	179
Junioren (n=1.469)	79	77	87	100	112
Pupillen (n=1.451)	65	64	71	83	97

Bron: KNLTB, 2018; Contributiemonitor 2017/2018 (Mulier Instituut/HAN).

Tabel b5.6 Gemiddelde contributiehoogte voor senioren naar stedelijkheidsgraad van de gemeente in 2011/2012, 2015/2016 en 2017/2018 (in euro's)

	Totaal 2011	Totaal 2015	Totaal 2017	Index
Stedelijkheidsgraad	€	€	€	2011 = 100
Zeer sterk stedelijk	189	193	192	102
Sterk stedelijk	143	151	157	110
Matig stedelijk	137	151	157	115
Weinig stedelijk	120	123	126	105
Niet-stedelijk	102	109	113	111
Totaal	128	139	141	110

Bron: KNLTB, 2018; Contributiemonitor 2017/2018 (Mulier Instituut/HAN).

Bijlage 6 Krimp- en anticipeergebieden

